

Universiteit
Leiden
The Netherlands

‘Waak ik hier?’: De betekenis van modelervaringen voor de self-efficacy van Nederlandse buurtwachters

Kompier, Sjoerd

Citation

Kompier, S. (2023). *‘Waak ik hier?’: De betekenis van modelervaringen voor de self-efficacy van Nederlandse buurtwachters.*

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3656341>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

**‘Waak ik hier?’: De betekenis van modelervaringen voor de *self-efficacy*
van Nederlandse buurtwachters**

Naam: Sjoerd Kompier
Studentnummer: s1796852
E-mail: sjoerdkompier@yahoo.com

Studie: MA Management van de Publieke Sector
Specialisatie: Bestuur en Advisering
Begeleider: Dr. C.J.A. van Eijk

Woorden: 19563
ECTS: 20
Datum: 26-06-2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Theoretische inkadering en hypothesen	6
1.1 Coproductie van de publieke dienstverlening	6
1.2 Motivatie voor deelname aan een coproductieproces.....	8
1.3 Het stimuleren van coproductie: De rol van <i>self-efficacy</i>	10
1.4 <i>Self-efficacy</i>	11
1.5 Political efficacy: Risico op de conceptuele verwarring in de coproductieliteratuur	12
1.6 Bronnen van <i>self-efficacy</i> en coproductie.....	13
1.7 Modelervaringen en coproductie	15
Het mechanisme van <i>performance similarity</i> : Sociale modellen	16
Het mechanisme van <i>attribute similarity</i> : Symbolische modellen.....	16
Een nieuw mechanisme: Historische modellen.....	18
1.8 Casusbeschrijving.....	19
2. Methodologie	21
2.1 Definiëring en operationalisering.....	21
3: Resultaten	28
3.1: Dé buurtwachter bestaat niet.....	28
Initiatie-overzicht en het moment van deelname.....	28
Taakopvatting en inschatting van vaardigheden en kennis	30
3.2 De <i>mastery experience</i>	31
3.3 Van ervaring naar modelervaring?	33
3.4 Het mechanisme van <i>performance similarity</i>	34
3.5 Het mechanisme van <i>attribute similarity</i>	39
Persoonseigenschap: Leeftijd	39
Persoonseigenschap: Geslacht.....	42
3.6 Alternatief mechanisme en sociale verbondenheid	44
4. Conclusie	46
5. Discussie	49
5.1 Theoretische discussie.....	49
5.2 Praktische discussie.....	50
5.3 Beperkingen van het onderzoek	52
5.4 Vervolgonderzoek	53
Literatuurlijst	55
Appendix: Vragenlijst	59

Inleiding

Onderzoek naar de burgerbetrokkenheid bij de productie van publieke diensten geniet na de eeuwwisseling groeiende aandacht van bestuurskundigen en beleidsmakers, mede door beloften van verhoogde dienstkwaliteit en efficiëntie. (Loeffler & Bovaird, 2018). Het is dan ook niet verwonderlijk dat academici experimenten uitvoeren om te achterhalen hoe de coproductiebereidheid onder burgers vergroot kan worden. Zo namen de bestuurskundige Tony Bovaird en zijn co-onderzoekers in hun onderzoek naar de coproductiebereidheid van Engelse en Welshe burgers een kleinschalig experiment op (Bovaird, Stoker, Jones, Loeffler, & Roncancio, 2016). Een groep participanten werd tijdens dit experiment gewezen op het bestaan van eerdere succesvolle coproductieprocessen in hun directe leefomgeving. Dit gedragspsychologische ‘duwtje’¹ bleek succesvol; in enkele onderzochte beleidsterreinen bleken burgers inderdaad eerder bereid te coproduceren. Tegelijkertijd concludeerden Bovaird et al. (2016) dat de motivatietechniek onbetrouwbaar was, wat mogelijk te verklaren is door het feit dat de onderzoekers hun ‘duwtjes’ niet op wetenschappelijke inzichten stoelden. Hierdoor ontbrak het zicht op de onderliggende mechanismen die tijdens hun experiment voor de verhoogde coproductiebereidheid zorgden. Zonder inzicht in deze mechanismen berusten pogingen om soortgelijke motivatietechnieken te versterken op giswerk.

Het onderzoek van Bovaird et al. (2016) valt binnen een stroming in de coproductieliteratuur die de aard van ‘de coproducent’ tracht te achterhalen: Wie zijn de burgers die coproduceren en welke groepen houden zich afzijdig? Wat drijft de een tot deelname aan coproductieprocessen en wat weert de ander af? Sinds 2013 is de onderzoeksgemeenschap onder andere verenigd in de Studiegroep ‘Coproductie van Publieke Diensten’ van het *International Institute of Administrative Sciences*, wier onderzoeksagenda vanaf haar eerste samenkomst tot aan de meest recente conferentie in 2023 aandacht besteedt aan deze vraagstukken (IIAS, 2022; Steen, Nabatchi, & Brand, 2016, p. 4; IIAS, 2014). De interdisciplinaire zoektocht naar antwoorden leidde tot de identificatie van een scala aan individuele en contextuele variabelen die in onderlinge samenhang de coproductiebereidheid kunnen verklaren (Van Eijk & Gascó, 2018, pp. 67-71).

Een van de aangeboorde vakgebieden is de sociale psychologie, waaruit onder andere het concept *self-efficacy* geput is. De variabele behelst ‘het geloof in de eigen capaciteit om de handelingen te organiseren en uit te voeren die nodig zijn’, in dit geval om te coproduceren (Bandura, 1997, p. 3).² Bovaird et al. (2016) trekken uit hun hoofdonderzoek de ‘duidelijke les’ dat deze variabele een

---

¹ In de gedragspsychologie worden deze ‘duwtjes’ *nudges* genoemd, wat tevens de naam van de overkoepelde theorie van Thaler en Sunstein (2008) verklaart (*Nudge Theory*).

² Vertaald door de auteur: ‘Perceived self-efficacy refers to beliefs in one's capabilities to organize and execute the courses of action required to produce given attainments.’ (Bandura, 1997, p. 3). – Bij gebrek aan een geschikt Nederlands synoniem is ervoor gekozen de Engelse terminologie (*self-efficacy*) te gebruiken.

significant effect heeft op de coproductiebereidheid; een bevinding die overeenkomt met andere onderzoeken, die samen een grote verscheidenheid aan beleidsterreinen en nationale contexten beslaan (Parrado, Van Ryzin, Bovaird, & Loeffler, 2013; Hattke & Kalucza, 2019; Alonso, Andrews, Clifton, & Diaz-Fuentez, 2019; Alford & Yates, 2016, p. 171). Ondanks het feit dat de invloed van *self-efficacy* op coproductiebereidheid in meerdere publicaties bevestigd wordt is er nog weinig bekend over de werking van de variabele; een onderschatting, erkennen Bovaird et al. (Bovaird, Stoker, Jones, Loeffler, & Roncancio, 2016, p. 63). Sindsdien zijn publicaties die de variabele centraal stellen in hun vraagstelling nog altijd schaars en met name gericht op de wijze waarop *self-efficacy* de opstelling van burgers tijdens coproductieprocessen beïnvloedt (Jaspers & Steen, 2022; Thomsen, Baekgaard, & Jensen, 2020). Hoe burgers vóór hun deelname aan een coproductieproces een inschatting maken van hun *self-efficacy* is nog onbekend.

Zoals het ‘duwtjes’-experiment van Bovaird et al. (2016) aantoont zorgen inzichten over coproductiemotiveringen niet alleen voor vorderingen binnen een academische onderzoeksagenda. Overheidsinstanties die coproductie willen stimuleren kunnen het geheel aan inzichten uit de coproductieliteratuur als bron gebruiken om motivatiestrategieën te ontwikkelen die diverse groepen burgers aanspreken. Vooralsnog richten deze strategieën zich vooral op het verbeteren van de kennis en vaardigheden van potentiële coproductanten, of het verlagen van de praktische drempels (Andersen, Nielsen, & Thomsen, 2019; Thomsen & Jakobsen, 2015). Deze strategieën leiden dikwijls niet tot de gewenste verhoging van het aantal coproductanten, waardoor overheidsinstanties worstelen met het samenbrengen van diverse groepen burgers. Het gewicht dat in de literatuur over coproductiemotiveringen aan *self-efficacy* wordt gegeven maakt het in potentie een belangrijke variabele om in motivatiestrategieën te betrekken. Als onbekend is hoe deze waarde tot stand komt kunnen overheidsinstanties echter geen gerichte beleidskeuzes maken die zich richten op de verhoging van de waarde.

Het huidige onderzoek wil bijdragen aan de literatuur over coproductiemotiveringen door te verklaren hoe gevoelens van *self-efficacy* bij coproductanten ontstaan. Dit gebeurt aan de hand van de volgende vraagstelling:

Hoe leiden modelervaringen tot gevoelens van self-efficacy bij coproducerende burgers, binnen de casus van patrouillerende buurtwachten?

Albert Bandura, gezien als de sociaalpsychologische grondlegger van de theorievorming over dit concept, stelt dat een mogelijke bron van *self-efficacy* ‘de modelervaring’ is. Door de ervaringen van anderen (modellen) tot zich te nemen kan de potentiële coproductant een inschatting maken van de toereikendheid van de eigen capaciteiten. Terugdenkend aan het experiment van Bovaird et al. (2016) vindt de lezer hier een mogelijke aanwijzing over een psychologisch mechanisme dat door de ‘duwtjes’ in werking wordt gezet. Door hun participanten op succesvolle modellen in hun eigen leefomgeving te

wijzen lijken de onderzoekers tijdens hun experiment impliciet uit deze bron van *self-efficacy* te putten. Een empirische onderbouwing voor dit theoretische argument ontbreekt echter.

De onderzoeksvraag onderwerpt deze sociaalpsychologische theorie aan een toetsing in de context van coproductie. Aan de hand van semigestructureerde interviews met elf Nederlandse buurtwachters binnen twee buurtwachten wordt achterhaald hoe een *efficacy*-inschatting verloopt. Deze kwalitatieve onderzoeksopzet biedt ruimte om de diversiteit aan ervaringen van coproductanten weer te geven, passend bij de persoonlijke aard van *self-efficacy*.

Na een bespreking van de plaats die tot op heden aan *self-efficacy* gegeven is binnen de coproductieliteratuur keren wij terug naar Albert Bandura's oorspronkelijke theoretisering over het concept binnen de sociale psychologie. Aan de hand van een uiteenzetting van de vier bronnen van *self-efficacy* wordt in de theoretische inkadering toegewerkt naar een drietal hypothesen over de wijze waarop modelervaringen kunnen leiden tot gevoelens van *self-efficacy*. Na een toelichting van de casus van buurtwachten en een behandeling van de methodologie zullen de resultaten van het kwalitatieve onderzoek worden gepresenteerd.

1. Theoretische inkadering en hypothesen

1.1 Coproductie van de publieke dienstverlening

Het begrip coproductie is sinds haar lancering in de jaren 70 op verschillende manieren gedefinieerd, met name variërend op het vlak van de betrokken actoren (co-) en de uitgevoerde activiteiten (-productie) (Nabatchi, Sancino, & Sicilia, 2017, p. 766). Deels is dit een uitwas van de bovengenoemde multidisciplinaire aard van coproductievraagstukken, deels doordat haar populariteit coproductie tot een paraplubegrip heeft gemaakt (Brandsen & Honingh, 2018, p. 9). In het huidige onderzoek is de keuze gemaakt om de definitie van Brandsen en Honingh (2015) te hanteren, aangezien deze een synthese vormt van twee veelgebruikte ‘oerdefinities’ van Ostrom (1978) en Park (1981). Daarnaast is de definitie specifiek van aard, wat voorkomt dat de noemer ‘coproductie’ een te breed spectrum aan activiteiten beslaat:

Coproductie is een relatie tussen een betaalde werknemer van een organisatie en (groepen) individuele burgers die een directe en actieve bijdrage van de burger aan het werk van de organisatie vereist (Brandsen & Honingh, 2015, p. 431).

Door een drietal elementen uit te lichten kunnen we een beeld vormen van de activiteiten die onder coproductie vallen. Zo is er sprake van een *relatie* tussen (groepen) burgers en overheidsprofessionals die wederkerig is; beide partijen zijn afhankelijk van elkaars middelen, zoals kennis, expertise, en tijd. Wederkerigheid is wat coproductie distantieert van laagdrempeligere vormen van burgerparticipatie, zoals burgerconsultatie bij inspraakavonden. Burgers zijn *actief* en *direct* betrokken bij de publieke dienstverlening, wat wijst op directe interactie tussen de burger en de overheidsprofessional. Het scheiden van afval is een voorbeeld waarbij burgers geen interactie hebben met overheidsprofessionals. Coproductie verschilt van vrijwilligerswerk omdat coproducenten zelf of via naasten gebruik maken van de dienst die zij vormgeven (Bracci, Fugini, & Sicilia, 2016). Brandsen en Honingh (2015) benadrukken in de laatste zinsnede dat burgers bijdragen aan *het werk van de organisatie*. Hiermee geven zij aan dat burgeractiviteiten die zich buiten de context van een overheidsorganisatie plaatsvinden niet onder coproductie vallen. Een burgerwacht die rondes loopt en periodiek contact heeft met de politie en de gemeente, waarbij beide partijen elkaar informeren, is een coproducent; een bezorgde buur die 's nachts naar buiten kijkt en bij het zien van een verdachte situatie de politie belt is dit niet (Brandsen & Honingh, 2015, p. 431).

Naast pogingen om de specificiteit van coproductiedefinities te vergroten zijn er om de vergelijkbaarheid van academisch onderzoek te bevorderen meerdere coproductietypologieën geconstrueerd. Een vroeg voorbeeld is de typologie van Brudney en England (1983), die op hun assen enerzijds de aard van de input van de burger (individueel, op groepsniveau of collectief), en anderzijds

de aard van de verdeling van de output van de gecoproduceerde dienst (individuele baten of collectieve baten) plaatsten (Brandsen & Honingh, 2015, p. 431). Deze typologie werd na de eeuwwisseling onder andere gebruikt door Bovaird et al. (Van Ryzin, Loeffler, Parrado, & Bovaird, 2015, p. 4). Brandsen en Honingh hebben de focus op de verdeling van de output echter in twijfel getrokken, aangezien hierbij (normatieve) aannames gedaan worden over de positieve effecten van coproductie (Brandsen & Honingh, 2015, p. 431). Zoals Kang en Van Ryzin het stellen, alhoewel het ‘intuïtief aantrekkelijk’ lijkt om vormen van burgerparticipatie in de publieke dienstverlening toe te juichen, dient onderzoek er niet van uit te gaan dat coproductie publieke waarde creëert (Kang & Van Ryzin, 2021, p. 649). Juist de precieze effecten van coproductie zouden volgens hen bovenaan de onderzoeksagenda moeten staan, waaronder eventuele nadelen. Hun eigen typologie differentieert enerzijds in de fase in de beleidscyclus (beleidsdesign en beleidsimplementatie) en anderzijds in het gewicht van de burgerbijdrage binnen de dienstverlening (Brandsen & Honingh, 2015, p. 432). Ook Bovaird en Loeffler verdelen hun casussen in een recent coproductie-handboek over de fasen in de beleidscyclus, ofwel de ‘De Vier Co’s’: *co-commissioning*, *co-design*, *co-implementatie* en *co-beoordeling* (Loeffler & Bovaird, 2021, p. 47). Het huidige onderzoek maakt gebruik van de typologie van Brandsen en Honingh (Tabel 1), aangezien het centrale concept – *self-efficacy* – een taakgebonden variabele is. Participatie in de verschillende fasen van de beleidscyclus vergt verschillende soorten vaardigheden en kennis van burgers. De casus van buurtwachten valt binnen deze typologie in de linkerbovenhoek, een plaatsing waar in de casusbeschrijving nader op wordt ingegaan.

Tabel 1: Typen coproductie (Brandsen & Honingh, 2015, p. 432)

	Implementatie	Design en implementatie
Complementair	Complementaire coproductie bij de implementatie van een dienst	Complementaire coproductie bij beleidsdesign en implementatie van een dienst
Kern	Coproductie bij de implementatie van een kerndienst	Coproductie bij het design en de implementatie van een kerndienst

Na een eerste optimistische periode in de academische literatuur is er binnen de huidige onderzoeksagenda vergrootte aandacht voor de schaduwzijde van coproductie (Steen, Brandse, & Verschuere, 2018; Dudau, Glennon, & Verschuere, 2019). Zo is de samenwerkingsvorm vatbaar voor de valkuilen van wat bestuurskundigen Marc Bovens en Anchrit Wille de ‘diplomademocratie’ noemen: de buitenproportionele representatie van de belangen van hoogopgeleide burgers in politieke en maatschappelijke processen (Bovens & Wille, 2012). Deze groep kan putten uit grotere bronnen van sociaal en cultureel kapitaal en weet beter de weg te vinden binnen de democratie en bureaucratie, zo

ook binnen coproductieprocessen (Jakobsen & Andersen, 2013, p. 705; Steen, Brandse , & Verschuere, 2018, p. 287). Deze gang van zaken kan de representativiteit van coproductieprocessen als participatieve vorm van democratie beperken. Kernvragen binnen de huidige coproductieliteratuur richten zich dan ook op de eigenschappen en motiveringen van coproductanten: welke burgers besluiten te coproducteren en waarom doen zij dit? De keerzijde is evenwel van belang: waarom houden andere groepen burgers zich afzijdig? In de volgende passages bespreken we bijdragen aan de coproductieliteratuur die zich richten op deze vraagstukken.

1.2 Motivatie voor deelname aan een coproductieproces

Vóór de eeuwwisseling werd er op rationeel-economische wijze gedacht over de motiveringen van coproductanten. Burgers zouden vanuit hun rol als consument van dienstverlening vooral uit eigenbelang coproducteren, gemotiveerd door het verkrijgen van geld, kennis en vaardigheden; sociale baten zoals groepslidmaatschap; en expressieve baten zoals het goede gevoel dat het hen geeft (Alford, 2001, p. 35). Sindsdien heeft de coproductieliteratuur inzichten uit andere onderzoeksvelden aan haar verklarende modellen toegevoegd, zoals de literatuur over vrijwilligerswerk en *Public Service Motivation* (Van Eijk & Gascó, 2018, p. 67). De eerdere, egoïstische motiveringen werden aangevuld met altruïstische beweegredenen, zoals de zorg voor de gemeenschap waar een coproductant toe behoort. Vanuit de literatuur over politieke participatie werden variabelen toegevoegd als de ervaren urgentie van de publieke dienst (*salience*), en het gemak (*ease*) waarmee geparticipeerd kan worden (Verschuere, Brandsen, & Pestoff, 2012, pp. 1087-1088). Naast persoonlijke motiveringen werden na de eeuwwisseling ook de capaciteiten van coproductanten meegewogen: is een burger wel in staat om te coproducteren (Alford, 2001, pp. 50-51)? Hier wordt niet alleen de objectieve inschatting van deze capaciteiten erkent, maar ook de subjectieve beleving van deze capaciteiten: ervaart een potentiële coproductant beschikking te hebben over de benodigde coproductiecapaciteiten? Deze subjectieve inschatting relateert aan het centrale concept in het huidige onderzoek: *self-efficacy*.

Het identificeren van mogelijke motiveringen en relevante variabelen is echter slechts een stap in het doorgronden van de beweegredenen van coproductanten. Direct na de eerste samenkomst van de internationale studiegroep ‘Coproductie van Publieke Diensten’ (2013) werd voorgesorteerd op een tweede stap: de vorming van overkoepelende raamwerken en modellen die burgermotiveringen kunnen verklaren (IIAS, 2014). Vooral de relaties en combinaties van variabelen maken coproductiemotiveringen immers complex, aldus Alford (Alford, 2014, p. 305).

Een voorbeeld van een model dat de bovenstaande multidisciplinaire toevoegingen bundelt vinden we in het in 2016 gepubliceerde onderzoek van Trui Steen en Carola van Eijk. Daarin presenteren zij een persoonsgebonden ‘beslissingsladder’, die onderscheid maakt tussen drie stadia in het

besluitvormingsproces van potentiële coproducten (Van Eijk & Steen, 2016, p. 30). Ten eerste is er een inschatting van de urgentie (*salience*) van de te leveren dienst op zowel persoonlijk vlak (*self-centered salience*) als op sociaal vlak (*community-centered salience*): ‘Is het belang van de publieke dienst groot genoeg om er middelen voor in te zetten?’ Zo ja, dan klimt de potentiële coproductent naar een tweede trede, en maakt daar een viervoudige afweging over de moeite die deelname zal kosten en de impact die de deelname zal hebben. Het gemak van deelname, de inschatting van de eigen capaciteit om het coproductieproces te begrijpen en te beïnvloeden (*internal political-efficacy*), de inschatting van de impact die de inbreng in het coproductieproces zal hebben aan de hand van de ontvankelijkheid van de overheidsorganisatie voor burgerinbreng (*external political efficacy*), en als laatste het vertrouwen dat de burger heeft in de overheid waarmee hij of zij coproduceert. Deze tweede trap staat onder invloed van twee andere groepen variabelen: socio-economische variabelen als opleidingsniveau en inkomen; en sociale verbondenheid, ofwel variabelen in de directe leefomgeving en het netwerk waarin de potentiële coproductent zich bevindt. De derde en laatste trap betreft de overgang tot coproductie.

Uit empirische toetsen van modellen als de ‘beslissingsladder’ van Van Eijk en Steen (2016) blijkt het belang van waakzaamheid voor overhaaste generalisaties. Voor iedere coproductent kan een specifiek samenspel van motiveringen gelden. Zo maakten Van Eijk en Steen (2014) eerder het onderscheid tussen verschillende profielen voor coproductenten, met elk hun eigen motiveringen en opvattingen over de waarde van hun inbreng (Van Eijk & Steen, 2014). Naast deze persoonsgebondenheid zijn motiveringen gebonden aan het beleidsveld, de aard van de geleverde publieke dienst en de betrokken overheidsorganisatie (Van Eijk & Gascó, 2018, p. 72). Mede door deze contextgebondenheid bestaat onderzoek naar coproductiemotiveringen vooral uit casestudies. Door meerdere auteurs wordt inmiddels op het belang van comparatief onderzoek gewezen; een boodschap die tijdens een recente bijeenkomst van de IIAS-studiegroep (2020) werd herhaald (Van Eijk & Gascó, 2018, p. 72; Brandsen & Honingh, 2015, p. 428; Steen, Nabatchi, & Brand, 2020).

Parrallel aan ontwikkelingen in de onderzoeksagenda is er vanuit het onderzoek naar coproductiemotiveringen een brug geslagen naar wat publieke organisaties kunnen doen om op deze nieuwe inzichten in te spelen en burgers te stimuleren om de rol van coproductent op zich te nemen. Zoals zal blijken richten deze initiatieven zich vooralsnog voornamelijk op het verbeteren van capaciteiten van potentiële coproductenten, zoals het verstrekken van kennis en hulpmiddelen. Meerdere auteurs wijzen in relatie tot deze overheidsinitiatieven echter op het belang van de modererende en mediërende werking van *self-efficacy*.

1.3 Het stimuleren van coproductie: De rol van *self-efficacy*

De recente academische behandeling van coproductiestimulering bestaat uit twee verbonden categorieën: theoretisch gedreven voorstellen voor de vormgeving van overheidsinitiatieven en empirische toetsen van het effect van deze voorstellen tijdens experimenten.

In hun literatuuroverzicht over coproductiestimulering identificeren Sicilia et al. (2019) een aantal procesfactoren die relateren aan de eerder besproken coproductiemotiveringen van burgers (Sicilia, Sancino, Nabatchi, & Guarini, 2019). Rekruteringsinitiatieven met een geschikt frame; die het gemak, de waarde of de persoonlijke baten van coproductie benadrukken, kunnen voor een vergrootte coproductiebereidheid zorgen (Sicilia, Sancino, Nabatchi, & Guarini, 2019, pp. 236-237). Naast de rekrutering onderscheiden de auteurs de voorbereiding van coproducenten, waarbij het helpt als de overheidsorganisatie relevante kennis deelt of trainingen aanbiedt. Alhoewel de auteurs het belang van de *self-efficacy* van potentiële coproducenten benadrukken identificeren zij geen studies die zich op de verhoging van deze variabele richten (Sicilia, Sancino, Nabatchi, & Guarini, 2019, p. 236).

Het bestaan van een groot variëteit aan theoretische voorstellen voor initiatieven die coproductie moeten stimuleren laat onverlet dat er weinig empirisch onderzoek naar de effectiviteit van deze initiatieven is gepubliceerd (Andersen, Nielsen, & Thomsen, 2019, p. 699). Experimenteel onderzoek suggereert dat het bieden van financiële prikkels (Voorberg, Jilke, Tummers, & Bekkers, 2018; Letki & Steen, 2020, p. 944) en het versturen van boekjes met informatie, advies en aanmoediging (Thomsen & Jakobsen, 2015) slechts een klein effect heeft op coproductiebereidheid. Op basis van later onderzoek waarschuwt Thomsen (2017) voor een (te) nauwe focus op enkel het verbeteren van capaciteiten van burgers. De relatie tussen enerzijds de kennis over hoe men moet coproduceren (capaciteit) en anderzijds de coproductiebereidheid wordt namelijk beïnvloed door de modererende variabele *self-efficacy* (Thomsen M. , 2017, p. 340). Aan de hand van dit latere onderzoek benadrukt Thomsen (2017) dat overheidsinstanties die coproductie willen stimuleren niet enkel barrières die te maken hebben met de bovengenoemde capaciteiten moeten wegnemen (gebrek aan kennis, geld, netwerk), maar ook de perceptie van *self-efficacy* moeten verbeteren. Thomsen doet echter geen voorstellen over de wijze waarop *self-efficacy* verhoogd kan worden.

Naast de rol die *self-efficacy* speelt in de ‘beslissingsladder’ van potentiële coproducenten om de keuze te maken te coproduceren of niet, blijkt de variabele ook een impact te hebben op de manier waarop coproducenten zich tijdens een coproductieproces opstellen. Zo is onder andere het effect van de variabele op de wijze waarop coproducenten omgaan met publieke waardeconflicten onderzocht (Jaspers & Steen, 2022). Een van de hypothesen was dat coproducenten met een lage mate van *self-efficacy* een conflict eerder uit de weg zouden gaan door hulp te vragen aan een hogere autoriteit dan hun medecoproducenten met een hoge mate van *self-efficacy*. Alhoewel dit verband niet uit hun empirische onderzoek blijkt, wijzen Jaspers en Steen op de noodzaak voor verder onderzoek naar de

impact van de variabele (Jaspers & Steen, 2022, p. 14). Het construct *self-efficacy* blijkt tevens relevant te zijn voor de psychologische kosten die coproductanten ervaren, zoals gevoelens van stress, ervaren stigma en het verlies aan autonomie. Uit een experiment binnen de ouderenzorg bleek dat een lage *self-efficacy* kan zorgen voor grotere psychologische kosten, die voor coproductanten een reden kunnen vormen om gedurende het coproductieproces af te haken (Thomsen, Baekgaard, & Jensen, 2020, p. 667).

Kortom, uit bestaande literatuur blijkt dat een variabele als *self-efficacy* in relatie kan staan met andere variabelen die coproductiebereidheid en de opstelling tijdens coproductieprocessen verklaren. Begrip van de aard van deze relaties is van belang om inzichtelijk te maken wanneer en waarom burgers over gaan tot coproductie. In de praktijk kunnen coproductieprocessen met deze inzichten mogelijk inclusiever gemaakt worden, doordat potentiële coproductanten met een lage *self-efficacy* actief gestimuleerd worden. Het is dan ook noodzakelijk om terug te keren naar de oorsprong van het concept in de sociaalpsychologische vakliteratuur, om vanaf dat fundament toe te werken naar hypothesen over de vorming van *efficacy*-gevoelens bij coproductie.

1.4 Self-efficacy

Het concept *self-efficacy* nam een centrale plaats in binnen het onderzoek van de psycholoog Albert Bandura (1925-2021): de sociaal-cognitieve theorie. De theorie tracht de aard van menselijk gedrag te verklaren door haar in een driehoeks-interactie te plaatsen met omgevingsfactoren en persoonlijke factoren (Bandura, 1997, pp. 5-6). Bandura stelt dat het hebben van de benodigde kennis en vaardigheden (persoonlijke factoren) niet voldoende hoeft te zijn om een taak succesvol uit te voeren (gedrag). *Self-efficacy* betreft de inschatting van de eigen bekwaamheid om deze kennis en vaardigheden effectief in te zetten om de taak succesvol uit te voeren. Gedurende deze inschatting wordt deze bekwaamheid aan de hand van verschillende informatiebronnen uit de omgeving (omgevingsfactoren) gewogen en geëvalueerd. Deze interactie tussen persoonlijke- en omgevingsfactoren komt vervolgens in gedrag tot uiting (Bandura, 2012). Onder dit gedrag valt niet alleen het wel of niet beginnen aan een taak, maar ook de specifieke doelen die individuen zich daarbij stellen, de hoeveelheid energie die zij in de taak steken en de wijze waarop zij omgaan met tegenvallers (Bandura, 1997). Zo blijkt uit literatuur over gedrag binnen organisaties dat werknemers met een hoge mate van *self-efficacy* taken beter uitvoeren en minder snel opgeven als zij tegenvallers incasseren (Gist & Mitchell, 1992).

Na de oorspronkelijke omschrijving van het concept hebben Bandura en andere psychologen onderscheid gemaakt tussen verschillende dimensies van *self-efficacy*, waaronder *task-efficacy*, *learning-efficacy* en *barrier-efficacy* (Zhang, Wang, & Pitkethly, 2021, p. 944). Respectievelijk betreffen deze dimensies het vertrouwen in de eigen bekwaamheid om een bepaalde taak uit te voeren, de capaciteiten om te leren hoe je een taak moet uitvoeren en het vermogen om bij de uitvoering van

een taak door te zetten als zich obstakels voordoen. Bij de operationalisering van de centrale concepten wordt behandeld welke van deze dimensies in het huidige onderzoek worden meegenomen.

Naast individuele vormen van *efficacy* zijn in de sociaalpsychologische literatuur interpersoonlijke vormen geïdentificeerd, waaronder *collective efficacy* en *other-efficacy*. *Collective efficacy* verwijst naar de inschatting van wat een groep mensen aan impact kan hebben op politieke processen. Lent en Lopez definiëren *other-efficacy* als de inschatting die een individu maakt van de capaciteiten van een partner om bepaalde handelingen uit te voeren (Lent & Lopez, 2002, p. 264). Deze interpersoonlijke vormen van *self-efficacy* zijn voor coproductie relevant, aangezien bij collectieve vormen van coproductie samenwerking in groepsverband komt kijken. In het huidige onderzoek worden deze collectieve vormen echter niet meegenomen in de operationalisering, omdat verwacht wordt dat deze vooral van invloed zijn op de manier waarop iemand zich tijdens een coproductieproces op zal stellen, wanneer de samenwerking met anderen van start gaat.

1.5 Political efficacy: Risico op de conceptuele verwarring in de coproductieliteratuur

In de context van coproductie is eerder al op het bestaan van de variabele *political efficacy* gewezen. Het is van belang om kort stil te staan bij het gegeven dat er in de huidige coproductieliteratuur twee typen *political efficacy* gebruikt worden, waarvan er slechts één valt onder Bandura's definitie van *self-efficacy* (Cepiku, Marsilio, Sicilia, & Vainieri, 2021, p. 31; Bovaird, Stoker, Jones, Loeffler, & Roncancio, 2016, pp. 63-65). De oorsprong van de theoretisering over *political efficacy* ligt niet in Bandura's sociale psychologie, maar in de politieke wetenschappen. Beide typen refereren naar de subjectieve inschatting van de invloed die een burger kan hebben op het politieke proces; de typen verschillen echter in de actoren die zij centraal stellen.

In 1954 definieerden de politicologen Campbell et al. *political efficacy* als 'het geloof dat individuele politieke actie een impact op het politieke proces heeft of kan hebben' (Parrado, Van Ryzin, Bovaird, & Loeffler, 2013, p. 90; Acock & Clarke, 1990, p. 87). Op basis van deze definitie namen Parrado et al. (2013) en Bovaird et al. (2015) in hun enquête-onderzoek over coproductiebereidheid de volgende vraag op om de variabele *political self-efficacy* te meten: 'Hoeveel verschil denk je dat gewone burgers kunnen maken met betrekking tot het verbeteren van de veiligheid in de leefomgeving?' (Van Ryzin, Loeffler, Parrado, & Bovaird, 2015, p. 17; Parrado, Van Ryzin, Bovaird, & Loeffler, 2013, p. 95). Alford en Yates namen een vergelijkbare questionnairevraag op, ditmaal zeggende de auteurs *self-efficacy* te meten (Alford & Yates, 2016, p. 174). Gelijk aan Campbell et al. (1954) vragen zowel Bovaird et al. (2015) als Alford en Yates (2016) hier naar de invloed die 'de burger' als groep van actoren kan uitoefenen op een coproductieproces en niet welke invloed een individuele burger zelf denkt te kunnen uitoefenen. *Self-efficacy* zoals Bandura dit voor ogen heeft wordt hier niet gemeten.

Dit is wel het geval bij Van Eijk en Gascó (2018), die hun definitie van *internal political efficacy* uit een andere bron binnen de politieke wetenschappen halen. In 1959 maakte de politicoloog Robert Lane het onderscheid tussen *internal-* en *external political efficacy*, waar hij *internal political efficacy* definieerde als ‘de perceptie dat mensen het politieke proces begrijpen en er op competente wijze in kunnen participeren’ (Acock & Clarke, 1990, p. 87). De bron van Van Eijk en Gascó; Craig et al. (1990) borduurt voort op Lane door *internal political efficacy* te definiëren als ‘het geloof in de eigen competenties om de politiek te begrijpen en er effectief in te participeren’ (Craig, Niemi, & Silver, 1990, p. 290). Deze laatste definiëring stelt het individu en haar capaciteiten als actor centraal en strookt dus wel met Bandura’s conceptualisering van *self-efficacy*.

Beide *efficacy*-typen kunnen invloed hebben op de coproductiebereidheid van individuele burgers, maar ze hoeven niet te correleren. Zo kan iemand geloven dat hij of zij als burger in theorie controle zou kunnen uitoefenen op het politieke proces (hoge *political efficacy*), maar tegelijkertijd erkennen dat hij of zij in de praktijk de capaciteiten mist om daadwerkelijk impact te hebben (lage *self-efficacy*) (Madsen, 1987, p. 573). In de coproductieliteratuur wordt dit verschil niet altijd nadrukkelijk gemaakt. Een uitzondering hierop is de recente publicatie van Cepiku et al. (2021), waarin de auteurs het onderscheid maken tussen *political self-efficacy* en *individual self-efficacy* (Cepiku, Marsilio, Sicilia, & Vainieri, 2021, pp. 31-32). Bovaird et al. (2015) maken een soortgelijk onderscheid in de conclusie van de bovengenoemde publicatie, waarin zij oproepen tot meer onderzoek naar het tweede type, dat zij *personal self-efficacy* noemen (Bovaird, Stoker, Jones, Loeffler, & Roncancio, 2016, p. 65). Zowel Cepiku et al. (2021) als Bovaird et al. (2015) hanteren het voorvoegsel *self* voor het *efficacy*-type dat burgers ‘in het algemeen’ beslaat. Dit zorgt voor een verwarrende tautologie wanneer zij het persoonlijke *efficacy*-type van een naam voorzien (respectievelijk *individual self-efficacy* en *personal self-efficacy*). Een onderscheid tussen enerzijds *political efficacy in de context van een coproductieproces* en anderzijds *self-efficacy in de context van een coproductieproces* verhelpt deze onduidelijkheid.

In het huidige onderzoek is de keuze gemaakt om te kijken naar de laatstgenoemde variant: *self-efficacy in de context van een coproductieproces*. Deze variant sluit aan bij de theoretisering van Bandura, wat ons beter in gelegenheid stelt om te putten uit diens uitgebreide theoretisering over het concept, waaronder onderzoek naar de bronnen van *self-efficacy*. In de komende passages gaan we in op de wijze waarop een persoonlijke *efficacy*-inschatting tot stand komt.

1.6 Bronnen van *self-efficacy* en coproductie

Nu is uiteengezet wat *self-efficacy* als cognitief mechanisme voor invloed heeft op gedrag, staan we stil bij de wijze waarop individuen een inschatting maken van hun *self-efficacy*. Bandura stelde dat

opvattingen over *self-efficacy* gevormd worden vanuit vier informatiebronnen (Bandura, 1997, p. 79). De krachtigste bron is de *mastery experience*, een persoonlijke ervaring met de taak die informatie verschaft over hoe goed het individu de taak eerder al volbracht. Hierop volgt informatie over de wijze waarop anderen de taak volbrengen (modelervaring). Ten derde onderscheidt Bandura de werking van mondelinge overtuiging, ofwel het benadrukken van de (on)bekwaamheid van het individu door anderen. Ten vierde beschrijft Bandura de werking van fysiologische toestanden als angst, moeheid, nervositeit en hun positieve wederhelften. De ervaring van deze toestanden versterken of verzwakken de inschatting van de eigen bekwaamheid.

Tot nu toe verhoudt de literatuur over coproductiemotiveringen zich in beperkte mate tot Bandura's inzichten over deze vier bronnen, enkele impliciete uitzonderingen daargelaten. Een uitzondering betreft de 'beslissingsladder' van Van Eijk en Steen, waarin impliciet de eerste bron van *self-efficacy* verwerkt is; *mastery experience*. Nadat een individu deelneemt aan een coproductieproces identificeren Van Eijk en Steen een terugkoppelingsmechanisme dat invloed heeft op de bereidheid tot aanhoudende deelname aan hetzelfde coproductieproces, en impliciet ook op de deelname aan een volgend coproductieproces (Van Eijk & Steen, 2016). Dit strookt met Bandura's aanname dat *self-efficacy* een zelfversterkend mechanisme is. Een voorbeeld van de impliciete toepassing van de tweede bron – modelervaringen – is het eerdergenoemde 'duwtjes'-experiment van Bovaird et al. (2016). Een toepassing van de derde bron vinden we in een experiment waarin Thomsen en Jakobsen het effect van het verstrekken van informatiebrochures op de deelname van burgers in coproductie meten (Thomsen & Jakobsen, 2015). De brochures bevatten ook aanmoedigende passages over het belang en de waarde van de inbreng van burgers. Deze aanpak put impliciet uit de derde bron van *self-efficacy*; mondelinge overtuiging. Er is dus voorzichtig bewijs voor de toepasbaarheid van Bandura's vier bronnen voor *self-efficacy* op coproductie van publieke diensten. De link tussen de inzichten van beide literatuurstromen blijft tot op heden echter impliciet en zou aan kracht winnen als deze expliciet wordt gemaakt en uitgebreid wordt.

Alhoewel de eerste bron (*mastery experience*) de sterkste bron van *self-efficacy* is zijn er voor mensen die een bepaalde taak nog nooit hebben uitgevoerd *efficacy*-barrières die hen beletten om deze taak ooit te proberen. Tucker en McCarthy noemen dit de 'paradox van *self-efficacy*' (Tucker & McCarthy, 2001). De paradox kan een vicieuze cirkel veroorzaken die ervoor zorgt dat individuen met een lage *self-efficacy* dit vertrouwen ook minder snel krijgen, doordat zij bevestigende *mastery experiences* uit de weg gaan. Het bestaan van deze paradox onderschrijft het belang van de overige bronnen van *self-efficacy*, ondanks hun minder krachtige werking. Zo zijn taken die onder de coproductie van de publieke dienstverlening vallen voor veel mensen nieuw, aangezien ze in Nederland in het recente verleden vooral door de overheid zijn uitgevoerd. Burgers kunnen voor de evaluatie van hun *self-efficacy* dus niet altijd terugvallen op *mastery experiences*. Juist daarom is het van belang om inzichten te krijgen in de werking van de modelervaring, de bron die de *mastery experience* in kracht opvolgt. Alhoewel Bovaird et al. (2016) eerder impliciet modelervaringen toepasten, dient inzichtelijk

gemaakt te worden hoe de onderliggende mechanismen van deze ervaringen werken in de context van coproductie. In de onderstaande passages gaan we nader in op deze tweede bron van *self-efficacy* en werken we toe naar een drietal hypothesen over de wijze waarop modelervaringen leiden tot *self-efficacy* bij de coproductie van de publieke veiligheid.

1.7 Modelervaringen en coproductie

Aan de basis van de werking van een modelervaring ligt een sociale vergelijking. Het zien of het visualiseren van het slagen of falen van een ‘model’ zal een effect hebben op de *efficacy*-inschatting van een observant: ‘Als iemand die op mij lijkt het kan, dan zal ik het ook kunnen.’ Deze modellen kunnen zich in het netwerk van de observant bevinden (*actual model*), maar ze kunnen ook verschijnen in mediavormen (*symbolic model*) (Bandura, 1997, p. 93; Bandura, Blanchard, & Ritter, 1969, p. 194). De observant filtert de informatie afkomstig van deze modellen op relevantie en afhankelijk van dit proces is er een effect op gevoelens van *self-efficacy*. Informatie afkomstig van modellen is voor de observant vooral relevant tijdens de *efficacy*-inschatting in het geval van:

Performance similarity: Vergelijkbaarheid van capaciteiten; de observant maakt een inschatting van de vaardigheden en kennis van het model. Wanneer deze vergelijkbaar zijn met die van de observant heeft het succes of falen van het model eerder een impact op *self-efficacy* (Bandura, 1997, pp. 96-98).

Attribute similarity: Vergelijkbaarheid van persoonlijke eigenschappen zoals leeftijd, geslacht, etniciteit, opleidingsniveau en sociaaleconomische status (Bandura, 1997, pp. 98-99). Het effect van het succes of falen van het model heeft een grotere impact op *self-efficacy* wanneer het model en de observant een of meerdere eigenschappen gemeen hebben.

De sociale vergelijking met een model kan een effect hebben op alle drie de genoemde dimensies van *self-efficacy*: *task-efficacy*, *learning-efficacy* en *barrier-efficacy*. Modelervaringen hebben juist een sterke werking wanneer een individu zelf nog geen ervaring heeft met een taak en dus ook de eigen bekwaamheid (*task-efficacy*) niet goed kan inschatten (Bandura, 1997, p. 87). Echter kunnen ook de *learning-efficacy* en *barrier-efficacy* door een sociale vergelijking met een model worden verhoogd. Zo is het voor de *self-efficacy* van een observant met een lage mate van bekwaamheid goed om te zien hoe iemand in hetzelfde schuitje doorzet en gedurende het proces leert en bekwaamer wordt (Bandura, 1997, p. 100).

De literatuurstudie wijst uit dat de modelervaring in de coproductieliteratuur nog geen aandacht heeft gekregen. Van wat voor modellen kunnen deze modelervaringen met coproductie afkomstig zijn en via welke mechanismen kunnen deze ervaringen gevoelens van *self-efficacy* verhogen? In dit kader worden drie hypothesen opgesteld, waarin het onderscheid gemaakt wordt tussen de ervaringen van sociale modellen, symbolische modellen en historische modellen.

Het mechanisme van *performance similarity*: Sociale modellen

Van Eijk en Steen concludeerden uit hun onderzoek naar de burgermotiveringen voor coproductie dat de leefomgeving en de sociale netwerken waarin individuen zich bevinden een impact kunnen hebben op variabelen zoals *self-efficacy* (Van Eijk & Steen, 2016, p. 32). Dit inzicht is relevant voor het huidige onderzoek, omdat uit Bandura's opvattingen over sociale vergelijkingen blijkt dat een modelervaring een groter effect heeft als een observant goed kan peilen wat het niveau van de kennis en vaardigheden van het model is (Bandura, 1997, p. 87). De kans hierop is groter wanneer het model zich in hetzelfde sociale netwerk bevindt als de observant.

In de context van onze casus zijn voorbeelden van dit soort modellen kennissen of familieleden die lid zijn van buurtwachten. In beide gevallen is de observant nabij genoeg aan het model om inzichten te krijgen over de kennis en vaardigheden van het model. Dit roept de vraag op welke kennis en vaardigheden voor de observant relevant zijn om mee te nemen in de sociale vergelijking. Zoals eerder vermeldt betekent *self-efficacy* in deze context de inschatting of de burger het coproductieproces begrijpt en zich competent genoeg voelt om in dit proces bij te dragen aan de creatie van een veilige buurt. Wanneer de observant deze inschatting maakt is het geen gegeven dat hij of zij precies weet welke kennis en vaardigheden in realiteit nodig zijn om deel te nemen aan een buurtwacht; dit is afhankelijk van zijn of haar beeldvorming van het werk in de buurtwacht. De observant zal op basis van deze beeldvorming de capaciteiten van het model vergelijken met de eigen kennis en vaardigheden. Dit leidt ons tot de eerste hypothese:

H1: *Modelervaringen van succesvolle modellen uit het sociale netwerk van de potentiële coproducent leiden tot verhoogde self-efficacy bij de potentiële coproducent, omdat de potentiële coproducent een model ziet slagen met vergelijkbare kennis en vaardigheden.*

Het mechanisme van *attribute similarity*: Symbolische modellen

Aangezien de literatuur over coproductie in de publieke sector het thema van de bronnen van *self-efficacy* nog niet geraakt heeft wenden we ons voor een tweede modeltype tot de literatuur over klantparticipatie en coproductie in de private sector, waar dit wel is gebeurd. Op vergelijkbare wijze als in de publieke sector heeft coproductie op optimistische wijze haar intrede gedaan in deze literatuurlijn.

Empirisch onderzoek wijst uit dat coproductie in potentie tot tevredener klanten leidt en sterkere banden tussen klanten en private dienstverleners smeedt (Wang, 2018; Van Beuningen, De Ruyter, Wetzels, & Streukens, 2009, p. 417). Zoals in de coproductieliteratuur in de publieke sector wordt ook in de private sector het belang van *self-efficacy* erkend, aangezien deze variabele de bovenstaande verbanden modereert (Tam, 2019, p. 280). Hoge *self-efficacy* wordt onder andere in verband gebracht met een vergrootte ervaren waarde van de private dienst (McKee, Simmers, & Licata, 2006, p. 214). Deze klanten zullen bovendien eerder klagen wanneer zij de geleverde dienst als ontoereikend ervaren. Hun feedback kan de dienstverlening zo verbeteren, terwijl klanten met een lage *self-efficacy* zonder te klagen de dienst de rug toekeren (McKee, Simmers, & Licata, 2006, p. 215). In deze hoedanigheid vinden we de rol van modelervaringen terug in literatuur uit de private dienstensector, waarin aanbevolen wordt om deze ervaringen actief in te zetten om de *self-efficacy* van klanten te verhogen (Ford & Dickson, 2012).

De coproductieprocessen in de private- en publieke sectoren wijken echter op belangrijke manieren van elkaar af, waardoor conclusies uit de private sector niet zonder meer kunnen worden overgeheveld. Een consument coproduceert immers private waarde en een burger publieke waarde; de burger coproduceert dikwijls ook voor medeburgers (Alford, 2001, p. 34). Daarnaast voltrekt de dienstverlening zich in de private sector doorgaans in een korte tijdsspanne, terwijl coproductie in de publieke sector vaak langdurige bijdragen vergt. Een derde verschil betreft het feit dat er bij coproductie in de private sector in mindere mate sprake is van interactie tussen de klant en een dienstverlener (zelfbediening), terwijl deze interactie er in de gehanteerde definitie van coproductie in de publieke sector wel is. Juist deze interactie is voor veel potentiële coproductanten onbekend terrein, waardoor zij vatbaar zijn voor de eerdergenoemde ‘paradox van *self-efficacy*’. Een brug tussen de private en publieke coproductieliteratuur wordt gevormd door onderzoek naar coproductie in de gezondheidszorg, die afhankelijk van de nationale context onder de publieke of private sector geschaard wordt. Een patiënt in de VS, waar de gezondheidszorg tot de private sector behoort, moet een operatie ondergaan en ziet voor de ingreep videomateriaal waarop een patiënt de operatie goed doorloopt, vervolgens in gesprek gaat met de arts over het revalidatieproces, en dit proces succesvol afrondt (Ford & Dickson, 2012, p. 185). Deze modelervaring kan ervoor zorgen dat de patiënt de eigen bekwaamheid om de operatie en de revalidatie te doorstaan hoger inschat.

Wanneer we dergelijke voorbeelden uit de private sector langs Bandura’s eerdergenoemde theoretisering van sociale vergelijkingen leggen, isoleren we de tweede relevante type modelervaring: het symbolische model. Het voorbeeld uit het ziekenhuis bestaat uit beeldmateriaal van mensen waar de observant geen sociale relatie mee heeft. De observant kan dus moeilijk een inschatting maken van de kennis en vaardigheden van het model, om hier vervolgens de eigen vaardigheden mee te vergelijken. Het mechanisme dat de impact op *self-efficacy* drijft is dus niet *performance similarity*. De observant zal eerder kijken naar de eigenschappen van de coproductanten in het voorbeeld, zoals leeftijd, geslacht, etniciteit, maar ook opleidingsniveau en sociaaleconomische status (*attribute similarity*). De werking

van vooroordelen is hier van belang, aangezien observanten persoonseigenschappen kunnen koppelen aan capaciteiten die zij relevant achten voor het uitvoeren van de taak.

Wanneer we de nadruk op persoonseigenschappen vertalen naar de context van buurtwachten kunnen symbolische modellen coproducerende burgers zijn die in de media of in de communicatie van de overheid over buurtwachten naar voren komen. Daarnaast kunnen dit modellen zijn die lid zijn van buurtwachten in de buurt van de observant, maar die de observant niet goed kent. Het is vooral van belang dat de observant geen inschatting kan maken van de vaardigheden en kennis van het model. Dit leidt ons tot de tweede hypothese:

H2: *Modelervaringen van succesvolle symbolische modellen leiden tot verhoogde self-efficacy bij een potentiële coproductent, omdat de potentiële coproductent een model ziet slagen met vergelijkbare persoonlijke eigenschappen.*

Bij sociale modellen kan naast het mechanisme van *performance similarity* het mechanisme van *attribute similarity* werkzaam zijn.

Een nieuw mechanisme: Historische modellen

Een mogelijk derde type modelervaringen is historisch van aard en betreft de ervaringen van modellen in het verleden. Tot op heden heeft deze vorm geen plek in de literatuur over *self-efficacy*, wat dit onderzoeksdeel een verkennend karakter geeft. Recentelijk publiceerden Freel en Bilali (2022) een artikel waarin zij theoretiseren hoe een historische narratief over bijvoorbeeld de burgerrechtenbeweging en de arbeidersemancipatie de deelname aan collectieve actie in het heden kan vormgeven. Een van de hypothesen die zij uitlichten betreft het effect van een narratief over collectieve actie in het verleden op *collective efficacy* in het heden. De hypothese is tot op heden nog niet onderzocht, maar geldt als inspiratie voor de huidige studie. Op het eerste oog lijkt een historisch model niet geschikt voor een sociale vergelijking, aangezien historische modellen niet langer waar te nemen zijn. Toch biedt Bandura's theorie ruimte voor een historische dimensie, aangezien hij niet alleen het *zien* van een model als modelervaring ziet, maar ook de *visualisering* van een model (Bandura, 1997, p. 87).

Concrete historische modellen kunnen oudere familieleden of kennissen zijn. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat leden van een familie al meerdere generaties actief zijn als mantelzorger, burgerwacht, of lid van de reddingsbrigade. Door de sociale nabijheid van deze ervaringen werkt deze vorm van modelervaring op een vergelijkbare manier als bij sociale modellen. De overeenkomst in naam (buurtwacht) neemt niet weg dat er belangrijke verschillen kunnen zijn tussen coproductieprocessen in het heden en vergelijkbare processen in het verleden. Zo kan de precieze invulling van het takenpakket verschillen. Een Nederlandse burgerwacht diende in het begin van de 20^e-eeuw bijvoorbeeld met

vuurwapens te kunnen omgaan en te waken voor ‘Het Rode Gevaar’. Nu is dragen van een vuurwapen uit den boze en waken buurtwachten voornamelijk voor inbrekers en hangjongeren. De omgang met deze laatste groep vergt bovendien specifieke communicatieve vaardigheden. De mogelijke verschillen in het takenpakket maken historische ervaringen echter niet minder nuttig voor het heden. Zoals eerder is vermeld is *task-efficacy* immers niet de enige dimensie van *self-efficacy*; *learning-efficacy* en *barrier-efficacy* kunnen mogelijk wel ingeschat worden aan de hand van historische modellen. Aangezien de oorspronkelijke theorie van Bandura niet ingaat op historische modellen is het onduidelijk of deze modellen een effect hebben op *self-efficacy*. Hieruit volgt dat een eventueel mechanisme dat dit effect verklaart onbekend is. Dit geeft de derde hypothese een verkennend karakter:

H3: *Modelervaringen van succesvolle historische modellen leiden tot verhoogde self-efficacy bij een potentiële coproductent.*

1.8 Casusbeschrijving

In deze casusomschrijving wordt het takenpakket van de patrouillerende buurtwachten beschreven, naast de relatie die de buurtwacht heeft met de politie en de gemeente. Daarnaast staan we stil bij de geschiktheid van deze casuïstiek voor de vraagstelling en de hypothesen. De term ‘buurtwacht’ wordt hier in lijn met voorgaande literatuur over het thema als synoniem gebruikt voor ‘buurtpreventie’ (Lub, 2016, p. 6).

Door de socioloog Vasco Lub worden twee vormen van buurtpreventie onderscheiden: patrouillerende buurtpreventieteams en de meer laagdrempelige varianten als WhatsApp-buurtpreventie of Burgernet. Respectievelijk worden deze vormen aangeduid als actieve en passieve buurtpreventie (Lub, 2016, p. 23). In dit onderzoek wordt de casuïstiek van buurtpreventie ingeperkt doordat we enkel kijken naar patrouillerende buurtwachten. De passieve vormen vallen buiten de gekozen definitie van coproductie, doordat zij geen directe interactie met publieke dienstverleners vereisen. Daarnaast is actieve inzet in deze digitale vormen geen vereiste, waardoor leden van de teams niet altijd ‘echte’ coproductenten zijn.

Alhoewel het takenpakket van de buurtwacht per geval kan verschillen zijn er enkele hoofdtaken te benoemen, gebaseerd op het onderzoek van Vasco Lub (2016). De buurtwacht telt gemiddeld 15 tot 25 leden en loopt dagelijkse of wekelijkse rondes door de wijk (Lub, 2019, p. 8). Gedurende deze rondes rapporteert zij onveilige en verdachte situaties aan de politie, en meldt zij relevante informatie over de leefomgeving aan de gemeente (e.g. defecte straatverlichting of staatsmeubilair) of afvaldiensten (e.g. verkeerd aangeboden huisvuil en fietswrakken). Zij is daarnaast een aanspreekpunt van burgers die meldingen willen doen van overlast. Een tweede hoofdtaak is preventief van aard; de buurtwacht kan buurtbewoners op inbraakrisico’s wijzen. De lokale politie reageert op de meldingen van de

buurtwachters en kan hen rugdekking geven. Daarnaast kan de zij de buurtwachters EHBO-cursussen, signaleringstrainingen en weerbaarheidstrainingen aanbieden. De gemeente kan reflecterende kleding en andere hulpmiddelen verstrekken, en in sommige gevallen een locatie beschikbaar stellen die als uitvalsbasis gebruikt kan worden. Ook kan de gemeente via een verzekering garant staan voor eventuele schade die een buurtwachter berokkend wordt.

De mate van directe interactie tussen overheidsprofessionals en buurtwachters kan per geval verschillen, maar bestaat doorgaans uit informatie-uitwisseling. Tijdens bijeenkomsten worden door beide partijen opvallende gebeurtenissen en patronen besproken. Soms is er sprake van actieve samenwerking waarbij de wijkagent bij aanvang van de ronde van de buurtwacht een opdracht meegeeft, zoals het in de gaten houden van een specifieke locatie. Zo coproduceren burgers en overheidsprofessionals in een wederkerigheidsrelatie een veilige en leefbare wijk. De dienst blijft echter bestaan zonder de inbreng van de burgers, vandaar de plaatsing in de linkerbovenhoek van de typologie van Brandsen en Honingh (2015).

Enkele kenmerken van de casus maken haar geschikt voor het onderzoeken van de gestelde hypothesen. Zo vergroot het feit dat buurtwachten initiatieven zijn die in de directe leefomgeving van respondenten opereren de kans op sociale modellen; een vereiste om hypothese 2 te kunnen onderzoeken. Om het effect van het verleden op hedendaagse gevoelens van *self-efficacy* te testen is gekozen voor casuïstiek die een mate van historische continuïteit kent, aangezien hypothese 3 zich richt op historische modellen. In een bespreking van de geschiedenis van buurtwachten plaatsen Van Eijk, Steen en Verschuere de oorsprong van dit fenomeen in de jaren 60 in de VS (Van Eijk, Steen, & Verschuere, 2018, p. 226). Soortgelijke ontwikkelingen in Nederland plaatsen zij enkele decennia later. Deze historische continuïteit vergroot de kans dat respondenten zijn blootgesteld aan de ervaringen van familieleden en kennissen in het verleden.

2. Methodologie

Het onderzoek richt zich op de totstandkoming van gevoelens van *self-efficacy* en op de ervaringen die voor individuele buurtwachters van speciale betekenis waren in dit proces. De nadruk op persoonlijke ervaringen maakt een kwalitatieve onderzoeksmethode het meest geschikt. Op basis van Bandura's theoretisering wordt een drietal hypothesen getest. Naast een deductieve test van Bandura's theorie in de eerste twee hypothesen kent het onderzoek een inductief element in de derde hypothese, waar de rol van het verleden verkend wordt. Aangezien er naar concrete verbanden tussen variabelen gezocht wordt is de keuze gemaakt om de data met semigestructureerde interviews te verzamelen. Het vasthouden aan een vooraf opgestelde vragenlijst (Appendix 1) zorgt ervoor dat tijdens het interview de thema's die aan de hypothesen relateren besproken worden. Toch laat deze vorm de geïnterviewde de ruimte om zelf uit te wijden over de wijze waarop hij of zij een inschatting van de *self-efficacy* maakte. Deze ruimte ontbreekt bij gestructureerde interviews. In totaal zijn interviews afgenomen bij elf respondenten afkomstig uit twee Nederlandse buurtwachten, nadat zij geïnformeerd werden over de opname van het interview en toestemming gaven voor het gebruik van hun data. Om de identiteit van respondenten te verbergen zijn de namen en plaatsnamen in zowel de transcripties als de resultaatsectie geanonimiseerd.

Onderzoek naar het concept *self-efficacy* is vanaf de jaren 70 voornamelijk op kwantitatieve wijze uitgevoerd, aan de hand van enquêtes met Likert-schalen (Glackin & Hohenstein, 2017, p. 271). Dit is tevens het geval in de coproductieliteratuur, waardoor een nieuwe kwalitatieve operationalisering opgesteld moet worden.

2.1 Definiëring en operationalisering

Self-efficacy: De gehanteerde definitie van *self-efficacy* is afkomstig uit Bandura's overzichtswerk over het concept: 'Het geloof in de eigen capaciteit om de handelingen te organiseren en uit te voeren die nodig zijn om bepaalde doelen te bereiken'.³ Aangezien *self-efficacy* een waarde is die gekoppeld is aan een specifieke taak betekent dit een toespitsing van de definitie naar (Bandura, 1997, p. 36):

Self-efficacy: Het geloof in de eigen capaciteit om de handelingen te organiseren en uit te voeren die nodig zijn om een veiligere leefomgeving te coproduceren.

---

³ Vertaald door de auteur: 'Perceived self-efficacy refers to beliefs in one's capabilities to organize and execute the courses of action required to produce given attainments.' (Bandura, 1997, p. 3)

De gebruikte interviewvragen beslaan een viertal kenmerken van *self-efficacy*. De eerste twee kenmerken beslaan de inschatting van respectievelijk de eigen kennis en vaardigheden die nodig zullen zijn om een succesvolle buurtwacht te zijn (*task-efficacy*). De *efficacy*-inschatting is afhankelijk van de capaciteiten die de potentiële coproductent nodig denkt te hebben om de taak uit te voeren. Deze inschatting hoeft niet te stroken met de kennis en vaardigheden die in werkelijkheid nodig zijn, zeker in gevallen die door taakambiguïteit (*ambiguity of task demands*) worden gekenmerkt (Bandura, 1997, pp. 64-65). Coproductie kan voor burgers een hoge mate van taakambiguïteit hebben, aangezien de betreffende taken eerder door de overheid werden uitgevoerd. In de definitie is een derde kenmerk opgenomen: de inschatting van de impact die de potentiële coproductent denkt te kunnen maken op de veiligheid van de leefomgeving. Ten vierde bestaat de mogelijkheid dat potentiële coproductenten denken dat zij capaciteiten missen, maar dat zij er vertrouwen in hebben dat zij deze kunnen ontwikkelen tijdens het coproductieproces (*learning-efficacy*). Deze vorm van *self-efficacy* is naast *task-efficacy* mogelijk relevant voor het besluit om bij te dragen aan een coproductieproces en is daarom opgenomen in de onderstaande operationaliseringstabel.

Modelervaringen: Alhoewel Bandura het onderscheid maakt tussen symbolische modellen en ‘bestaande’ modellen (*actual models*), geeft hij geen definities voor beide soorten. Wel gaat hij kort in op het voornaamste onderscheid, de sociale nabijheid van het model (Bandura, 1997, p. 93). Dit leidt ons tot de volgende definities voor *modelervaring van een symbolisch model*, *modelervaring van een sociaal model* en *modelervaring van een historisch model*:

Modelervaring van een symbolisch model: Een ervaring van een model dat zich niet in het sociale netwerk van de observant bevindt.

Modelervaring van een sociaal model: Een ervaring van een model dat zich in het sociale netwerk van de observant bevindt.

Modelervaring van een historisch model: Een ervaring van een model dat zich in het verleden, tien jaar of langer geleden, inzette voor de creatie van een veilige leefomgeving.

Voor de modeltypen geldt dat enkel het bestaan van het model nog geen modelervaring betekent. Hiervoor moet de observant inzichten hebben gekregen over specifieke ervaringen van dit model. Bandura noemt meerdere relevante kenmerken van modelervaringen en de mogelijke gevolgen van deze kenmerken op de *efficacy*-inschatting. Zo kunnen modelervaringen positieve ervaringen zijn; wanneer een model met succes een veiligere leefomgeving coproduceert kan dit een positief gevolg hebben voor de *efficacy*-inschatting van de observant. Het kunnen ook negatieve ervaringen zijn, die zorgen voor een lagere *efficacy*-inschatting. Wat hier evengoed van belang is, is of de oorzaak van het succes of falen bij

het model zelf ligt, of bij externe factoren zoals een onwelwillende wijkagent of stadstoezichthouder. In het laatste geval hoeft een negatieve modelervaring geen verlangend effect te hebben op *self-efficacy*; het model kon er immers niets aan doen. Bandura maakt tevens het onderscheid tussen modellen die de taak zonder obstakels en uitdagingen volbrengen (meestermodellen), en modellen die de taak ondanks uitdagingen het hoofd bieden (*coping*-modellen) (Bandura, 1997, pp. 99-100). Succesvolle *coping*-modellen hebben een groter effect op de *self-efficacy* van observanten die zichzelf als onervaren zien: ‘Als ik net als het model doorzet, dan kom ik er wel.’ Voor alle modeltypen zijn deze kenmerken opgenomen in de operationaliseringstabel.

Vergelijkingsmechanismen: Naast de kenmerken van de modelervaringen zijn ook de kenmerken van de modellen zelf relevant voor de *efficacy*-inschatting. Deze informatie bepaalt de relevantie van de modelervaring voor de *efficacy*-inschatting. Zoals in de literatuurstudie is gesteld functioneren hier twee mogelijke mechanismen: *performance similarity* en *attribute similarity*. Aan de hand van vragen in het interview kan vastgesteld worden in hoeverre deze mechanismen voor de respondenten een rol speelden.

Performance similarity: De mate van vergelijkbaarheid met de ingeschatte capaciteiten van een model.

Bandura stelt dat modellen die vergelijkbare of iets betere capaciteiten hebben in vergelijking met de observant de meest relevante *efficacy*-informatie bieden. Wanneer een observant een model ziet slagen die hij of zij qua relevante capaciteiten hoger inschat dan zichzelf, kan het positieve effect op *self-efficacy* tenietgedaan worden (Bandura, 1997, pp. 96-97). Tijdens het interview moet dus eerst vastgesteld worden of de respondent de capaciteiten van het model die hij of zij relevant achtte voor een buurtwachter heeft kunnen inschatten. Het moet daarnaast duidelijk worden in welke mate er een vergelijking plaatsvond met het model. Om de werking van het mechanisme te bevestigen dient ook het gevolg van de vergelijking geïdentificeerd te worden: het effect op de *efficacy*-inschatting.

Sociale vergelijkingen vinden niet alleen plaats op basis van inschattingen van capaciteiten, soms wordt hier een cognitieve afsnijweg genomen. In de menselijke geest kunnen persoonlijke eigenschappen; zoals geslacht, leeftijd, etniciteit en uitstraling voorspellende indicatoren zijn van capaciteiten. Deze opvattingen zijn gebaseerd op vooroordelen en generaliseringen van eerdere ervaringen: ‘Iemand is groot, dan kan diegene ook zijn mannetje wel staan’ (Bandura, 1997, pp. 98-99).

Attribute similarity: De mate van vergelijkbaarheid met de persoonlijke eigenschappen van een model.

Tijdens het interview moet worden vastgesteld of de respondent de persoonlijke eigenschappen van het model die hij of zij relevant achtte voor een buurtwachter heeft kunnen inschatten. Wederom moet het

duidelijk worden in welke mate er een vergelijking plaatsvond met de persoonlijke eigenschappen van het model en wat het gevolg was voor de *efficacy*-inschatting. Voor beide mechanismen zijn deze drie kenmerken; inschatting, vergelijking, en het effect op *efficacy*-inschatting, opgenomen in Tabel 2.

Tabel 2: Operationalisering

Concept	Definitie	Dimensies	Indicatoren
<i>Self-efficacy</i>	Het geloof in de eigen capaciteit om de handelingen te organiseren en uit te voeren die nodig zijn om een veiligere leefomgeving te coproduceren.	<p>-Kennis</p> <p>-Vaardigheden</p> <p>-<i>Learning-efficacy</i></p> <p>-Impact</p>	<p>-Hadden deze ervaringen een invloed op je geloof dat je zelf de kennis had om bij te dragen aan een veilige buurt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welk verhaal had de grootste invloed? <p>-Beïnvloedden deze ervaringen je geloof dat je de vaardigheden had om bij te dragen aan een veilige buurt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • -Welk verhaal had de grootste invloed? <p>-Hadden deze ervaringen een invloed op je geloof dat je kon leren hoe je bij kon dragen aan een veilige buurt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • -Welk verhaal had de grootste invloed? <p>-Beïnvloedden deze verhalen je geloof dat je een impact kon hebben op de veiligheid in de buurt?</p> <ul style="list-style-type: none"> • -Welk verhaal had de grootste invloed?
Modelervaring van een symbolisch model	Een ervaring van een model dat zich niet in het sociale netwerk van de observant bevindt	-Bestaan model	<p>-Was je je voor je eigen deelname al langer bewust van buurtpreventieteams in de stad?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A. Had je ze wel eens zien rondlopen?

		<p>-Ervaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Succes of falen model (reden intern of extern) 	<ul style="list-style-type: none"> • B. Zelf wel eens door aangesproken? • C. Kende je mensen die in een wijk met actieve buurtwacht woonden en die er over vertelden? • D. In de media zien langskomen, of bericht wijkvereniging? <p>-Wat vond je destijds van dit team?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A. In hoeverre dacht je dat ze de buurt veiliger maakten? <ul style="list-style-type: none"> 1. Waarom waren ze volgens jou succesvol (of niet)?
Modelervaring van een sociaal model	Een ervaring van een model dat zich in het sociale netwerk van de observant bevindt	<p>-Bestaan model</p> <p>-Ervaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Succes of falen model (reden intern of extern) 	<p>-Met betrekking tot die familie en kennissen die destijds in een buurtpreventieteam zaten, kan je me iets over die mensen en hun achtergrond vertellen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A. Werk, vrijwilligerswerk, opleiding <p>-Vertelde diegene wel eens over zijn of haar ervaringen in het team?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A. Wat voor beeld gaf diegene je van de activiteiten van het buurtpreventieteam? • B. Had diegene goede of slechte ervaringen?

			<ul style="list-style-type: none"> • C. Vertelden zij over uitdagingen die zij ondervonden? <ul style="list-style-type: none"> (a) -Kwamen die uitdagingen vanuit hem of haarzelf, of kwam dat van anderen? (b) Hoe gingen zij met de uitdagingen om? • D. Dacht je toen dat dit overdreven verhalen waren of had je het idee dat ze je een goed beeld van de werkelijkheid gaven?
Modelervaring van een historisch model	Een ervaring van een model dat in het verleden soortgelijke taken uitvoerde.	<p>-Bestaan model</p> <p>-Ervaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Succes of falen model (reden intern of extern) 	<p>-Kende je mensen die in het verleden vergelijkbaar werk deden?</p> <p>-Vertelde diegene wel eens over zijn of haar ervaringen met die taken van vroeger?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A. Hoe vaak vertelde diegene daarover? • B. Hou oud was je toen zelf? • C. Wat voor beeld gaf diegene je van de eerdergenoemde taken? • D. Had diegene goede of slechte ervaringen met die taken? • E. Vertelden zij over uitdagingen die zij ondervonden? <ul style="list-style-type: none"> ○ 1. Kwamen die uitdagingen vanuit hem

			<p>of haarzelf, of kwam dat van anderen?</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ 2. Hoe gingen zij met de uitdagingen om? • F. Dacht je toen dat dit overdreven verhalen waren of had je het idee dat ze je een goed beeld van de werkelijkheid gaven?
<i>Attribute similarity</i>	De mate van vergelijkbaarheid met de persoonlijke eigenschappen van een model	<p>-Inschatting persoonlijke kenmerken model</p> <p>-Vergelijking met eigen persoonlijke kenmerken</p>	<p>-Hoe kwamen de leden van die teams op je over?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viel je destijds iets op aan hen? <ul style="list-style-type: none"> ○ Leeftijd ○ Geslacht ○ Etniciteit ○ Uitstraling <p>-Kreeg je het idee dat jij hun werk in het buurtpreventieteam ook zou kunnen doen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe maakte je destijds die inschatting?
<i>Performance similarity</i>	De mate van de vergelijkbaarheid met de ingeschatte capaciteiten van een model	<p>-Inschatting capaciteiten model</p> <p>-Vergelijking met eigen capaciteiten</p>	<p>-Hoe beoordeelde je diegene destijds als burgerwacht?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A. Wat maakte diegene tot een goede burgerwacht (of niet)? <p>-Wat voor indruk lieten deze verhalen op je achter?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A. Zag je jezelf dit ook al doen? <ul style="list-style-type: none"> ○ Hoe maakte je destijds die inschatting?

3: Resultaten

3.1: Dé buurtwachter bestaat niet

Gedurende de literatuurstudie werd duidelijk dat er niet op een eenduidige manier over de *efficacy*-inschatting van de respondenten geschreven kan worden; een gegeven dat volgt uit de definiëring van self-efficacy als ‘het geloof in de eigen capaciteit om de handelingen te organiseren en uit te voeren’ om te coproduceren. De aard van de *efficacy*-inschatting is dus afhankelijk van wat het voor de respondent betekent om een buurtwachter te zijn. Bandura’s theorievorming stelt dat modelervaringen met name relevante *efficacy*-bronnen zijn voor individuen die geen eerdere *mastery experiences* hebben opgedaan met de betreffende taak. Burgers kunnen ook in deze situatie verkeren als zij zich geen goed beeld kunnen vormen van de taken die zij moeten uitvoeren binnen een coproductieproces. Voordat behandeld wordt wat het effect van voorgaande modelervaringen was op de *efficacy*-inschatting van de respondenten behandelen we daarom kort de wijze waarop zij het deelnamebesluit benaderden en wat voor beeld zij hadden van het werk in de buurtwacht. Hier zijn onder de respondenten meerdere verbonden variabelen te onderscheiden: het initiatie-overzicht, het moment van deelname, de taakopvatting, en de inschatting van vaardigheden en kennis. Het onderscheid tussen de respondenten vormt belangrijke context waar bij de interpretatie van het effect van de modelervaringen op wordt teruggevalen.

Initiatie-overzicht en het moment van deelname

Buurtwachten zijn coproductieprocessen die doorgaans door burgers zelf worden geïnitieerd, zo ook bij de twee onderzochte initiatieven. Meerdere respondenten waren dan ook nauw betrokken bij het opzetten van de handelingskaders van de buurtwacht. Zo was respondent 9B een initiatiefnemer en behielden drie andere respondent (6A, 7A en 11B) in verschillende mate overzicht op het initiatieproces door hun rol in de lokale sociale infrastructuur. Beide buurtwachten waren op financieel of praktisch vlak verbonden met een bewonersvereniging of een wijkcommissie. Door deze nauwe betrokkenheid konden deze drie respondenten zich een goed beeld vormen van de taken die zij als buurtwachter gingen uitvoeren, ook al werden zij niet altijd direct lid.

Respondent 6A: *Ja, ik was er natuurlijk ontzettend goed mee bekend, omdat ik actief ben bij de bewonersvereniging.*

Respondent 7A: *Ja nou ja, dat werd eigenlijk met het begin van de buurtwacht duidelijk gemaakt van waarom doen we de buurtwacht, hoe werkt dat dan. En hoe ga je dat vormgeven, dus dat was eigenlijk gewoon gelijk duidelijk. [...] Ik was er vanaf het begin bij betrokken. We hebben ook met de politie allemaal informatieavonden gehad. Bij het politiebureau, hoe die er in stond en hoe de samenwerking met elkaar was.*

Respondenten die dit initiatie-overzicht misten compenseerden hun informatietekort in veel gevallen door naar informatieavonden te gaan, waar in beide buurten doorgaans ook de wijkagent aanwezig was. Andere respondenten baseerden hun beeldvorming voornamelijk op de verhalen die zij van buurtwachters in hun kennissenkring hoorden.

Naast de mate van initiatieoverzicht is het moment van deelname relevant voor de beeldvorming, gezien de ontwikkelingen in de veiligheidssituatie in de twee buurten. Beide wachten ontstonden na een golf van auto- en woninginbraken die na verloop van tijd afzwakte. Vroege lichteningen buurtwachters hielden dan ook meer rekening met verdachte situaties op hun rondes. Van een situatie met ‘aardige clashes’ (respondent 1A) tussen buurtwachters en verdachte personen werd buurt A na verloop van tijd rustiger en gingen ook andere motivaties voor het werk in de buurtwacht meespelen, zoals het verkrijgen van sociale contacten. In deze stabielere periode gingen zelfs stemmen op om te stoppen met de rondes (respondent 5A). Ook in buurt B daalde het aantal inbraken. Voor meerdere respondenten van latere lichteningen was de omgang met dreigende situaties dan ook niet iets waar zij een bewuste afweging over maakten bij hun *efficacy*-besluit:

Respondent 3A: *Dat, ik werd door [naam] ingewerkt, niet de eerste keer maar de tweede keer, en die was wel heel erg .... op het gebied van veiligheid en hoe je dat moest doen. [...] Ik zie geen, ik heb niet het gevoel dat onze buurt onveilig is, dus dat je in die zin als buurtwacht zorg voor elkaar moet hebben.*

Respondent 6A: *Ik denk dat wat het het meest laagdrempelig maakt, is dat er heel weinig gebeurt hier als je buurtwacht bent. Misschien maakt dat het wel heel laagdrempelig. Stel dat je veel verhalen zou horen over confrontaties met grote groepen jongens, nou dan weet ik niet of je het zo makkelijk zou doen eigenlijk. Maar eigenlijk, het feit dat de meeste mensen zeggen van: Joh het is gewoon gezellig en er gebeurt niet zo heel vaak iets, maakt het heel laagdrempelig. Klinkt heel raar misschien maar het is wel zo.*

Respondent 3A werd ingewerkt door twee buurtwachters van het eerste uur, wiens werkwijze meer toegespitst was op de omgang met verdachte situaties. Het feit dat zij zelf niet het idee had dat je als buurtwachter zorg voor elkaar hoefde te hebben maakt dat bepaalde vaardigheden buiten haar *efficacy*-

besluit vielen. Zoals zal blijken liet respondent 3A de werkwijze van haar twee leermeesters dan ook snel na haar eerste ronden vallen.

Taakopvatting en inschatting van vaardigheden en kennis

De mate van initiatie-overzicht en het moment van deelname konden beide van invloed zijn op de taakopvatting die respondenten hadden van het werk in de buurtwacht. De variatie bleek met name uit de manier waarop buurtwachters verdachte situaties benaderden en de mate waarin zij hun buurtgenoten inlichtten over veiligheidsrisico's aan hun woningen. In buurt B werd dit onderscheid tussen interventie en signalering door de initiatiefnemer en de wijkagent actiever gemaakt door bewust voor de naam 'signaleringssteam' te kiezen in plaats van buurtwacht. Respondenten uit buurtwacht B waren dan ook stelliger in hun opvatting dat hun enige verantwoordelijkheid het signaleren en doorgeven van verdachte situaties was. Tegelijkertijd was er op dit vlak sprake van een grijs gebied; meerdere respondenten maakten hier een onderscheid tussen het interveniëren in verdachte situaties en het aanspreken van groepen jongeren die overlast veroorzaakten. Voor meerdere buurtwachters was enkel de afschrikkende werking van de onvoorspelbare fiets- en looprondes al effectief genoeg. Er was onder de respondenten kortom een grote variatie aan taakopvattingen, die zoals zal blijken van invloed was op de werking van de mechanismen *performance similarity* en *attribute similarity*.

De motivering die mensen hebben voor hun participatie in een coproductieproces kan van invloed zijn op de taakopvatting. Zoals Van Eijk et al. (2017) eerder concludeerden kunnen coproductanten er binnen dezelfde buurtwacht andere motiveringen op na houden (Van Eijk, Steen, & Verschuere, 2018). Zo impliceert een slogan die circuleerde in buurt A (*Fiets een uur met je buur!*) dat het veiligheidsmotief niet de enige beweegreden was voor participatie in de buurtwacht. Als mensen een sociale motivering hebben voor hun lidmaatschap van de buurtwacht hebben ze mogelijk minder strikte opvattingen over de kennis en vaardigheden die nodig zijn om de buurt zo veilig mogelijk te maken. Zo was respondent 5A in eerste instantie niet overtuigd van het feit dat een buurtwacht een wijk veiliger kon maken. Hij sloot zich aan om iets voor de buurt te kunnen doen, maar het 'veiligheidsaspect dat kwam later'. Aangezien het verbeteren van de veiligheid in de buurt pas in tweede instantie een motivatie vormde had hij op het gebied van de benodigde kennis dan ook geen inschatting gemaakt: 'Nee, gewoon echt zo ingerold.' Respondent 10B was zelf niet van mening dat haar wijk onveilig was, maar ze erkende dat dit voor haar buurtgenoten anders kon zijn. Haar besluit om deel te nemen kwam voort uit de wens om zich nuttig te maken door andere mensen een veiliger gevoel te geven: '... dan wil ik best 's avonds rondlopen.' Gevraagd hoe zij de inschatting maakte dat ze een goede buurtwachter zou zijn antwoordde ze:

Respondent 10B: *Ik ben toch wel egocentrischer dan dat ik beweert te zijn, dus die maakte ik niet. Ik dacht ik ga gewoon meedoen en we zien wel hoe het gaat. [lacht] [...] Ja, ik wist best dat ik dingen niet kon, maar ze zeiden dat ze ons dat zouden vertellen. Dus je begint gewoon.*

Uit deze passage blijkt tevens het belang van *learning-efficacy* naast *task-efficacy*, het vertrouwen in de eigen capaciteiten om vaardigheden te ontwikkelen en kennis te vergaren. Andere respondenten hadden hierin een vergelijkbare opstelling als respondent 10B, ze begonnen simpelweg en hadden het vertrouwen dat ze missende achtergrondkennis snel tot zich konden nemen. De eerdergenoemde mate van initiatie-overzicht kan *learning-efficacy* beïnvloeden. Zo wisten respondenten 9B en 11B vanaf het begin dat de politie de buurtwacht zou begeleiden, onder andere met cursussen over de omgang met agressie en informatieavonden over inbrekers. Voor respondenten die dit initiatie-overzicht misten of die hun informatie niet van voorlichtingsavonden haalden was deze wederkerigheidsrelatie waziger. Zij waren zich bij hun *efficacy*-inschatting vaak nog niet bewust van deze leervormen en politieondersteuning.

Een opvallend standpunt werd ingenomen door respondent 4A, die net als enkele andere respondenten (2A, 6A en 7A) geen inschatting van de benodigde vaardigheden en kennis maakte: ‘Daar dacht ik helemaal niet aan, ik dacht ik ga gewoon fietsen [lacht]’ De keuze of ze ‘geschikt’ was liet ze over aan de bestaande buurtwachters: ‘dat hadden zij moeten zeggen dan, van: Nee, je bent te oud, of nee daarom’. Ze besloot deel te nemen en op elke manier bij te dragen dat ze kon. Eenmaal lid van de buurtwacht gaf ze het initiatief naar eigen zeggen ‘helemaal uit handen’ aan degene waarmee ze de ronde fietste. De opstelling ten opzichte van de *efficacy*-inschatting ging dus naast een nauwe taakopvatting gepaard met een grote dosis onzekerheid, of zoals 5A het stelde: ‘60% dat je denkt het lijkt me leuk weet je wel, en 40% onbekend. Geen idee wat er gebeuren gaat.’ De onzekerheid over de taken vormt een goede voedingsbodem voor de werking van modelervaringen op de *efficacy*-inschatting, aangezien de respondent hierdoor in mindere mate kan terugvallen op *mastery experiences*.

3.2 De mastery experience

Alhoewel er voor meerdere respondenten een grote mate van onzekerheid was over het werk in de buurtwacht werd gedurende de interviews duidelijk dat de *mastery experience* voor hen wel degelijk een relevante bron voor *self-efficacy* was. Op basis van vooronderzoek werd aangenomen dat de meerderheid van de respondenten vóór hun deelname aan de buurtwacht geen eerdere ervaring had opgedaan met buurtbeveiliging. Inderdaad gaf geen van de respondenten blijk van eerdere ervaringen in de buurtpreventie; het politiewezen of andere actieve vormen van beveiliging. Dit betekende echter niet dat zij geen relevante eerdere ervaringen hadden. Tijdens de interviews kregen de respondenten de vraag hoe zij de inschatting maakten of zij over de benodigde kennis en vaardigheden beschikten om een goede

buurtwacht te zijn (*task-efficacy*). Hier wezen vijf buurtwachters op eerdere (werk)ervaring en trainingen. Deze ervaringen gaven hen met name het vertrouwen dat zij de benodigde capaciteiten hadden om een juiste inschatting te maken van dreigende situaties en daar op een verantwoorde wijze mee om te gaan. Bij de rondes van de buurtwacht kon een respondent ‘terugvallen’ op een ‘ervaringsveld’ (respondent 1A). Een drietal (oud)docenten onder de respondenten gaf aan vaker conflictsituaties meegemaakt te hebben, of veel ervaring te hebben met agressie (respondenten 5A, 6A, 7A). Daarnaast werden de sociale vaardigheden gedurende hun loopbaan aangescherpt; het aanspreken van ‘rotzooiende jongeren’ wordt vanzelfsprekender als je dat als leerkracht ‘dagelijks gewend bent’ (respondent 7A). Respondenten isoleerden tijdens de interviews dus relevante *mastery experiences* die deelname voor hen laagdrempeliger maakten.

Een belangrijke nuance betreft het gewicht dat aan deze *mastery experiences* gegeven moet worden in het deelnamebesluit van deze groep. Niet alle respondenten met ervaring met de-escalatie en de omgang met agressie stelden bijvoorbeeld dat dit gegeven van groot belang was in hun besluit om deel te nemen aan de buurtwacht. Dit heeft mede te maken met de eerder genoemde schommelingen in de veiligheidssituatie in de betreffende buurt. Zo verwees respondent 1A, gevraagd naar zijn inschatting van de benodigde vaardigheden, direct naar zijn werkervaring met delictplegers. Op diezelfde vraag antwoordde een respondent (6A) uit een latere fase dat zij zich daarover bij het aanmelden geen beeld had gevormd, en ook op een specifiekere vraag over haar inschatting van de-escalatie-vaardigheden antwoordde zij ontkennend:

Respondent 6A: Nee, heb ik niet over nagedacht. Ik denk wel dat ik daar van mezelf niet aan zou twijfelen. Omdat ik in dat speciaal onderwijs werk. Dus daar had je wel veel met agressie te maken. Heel veel [lacht]. En heel veel training ook in gehad. Nou waar natuurlijk ontzettend op wordt aangedrongen is dat je er niet zelf in moet gaan stappen, maar als je een verdacht persoon, als je het gevoel hebt dat er iets niet klopt dat je dan gewoon de politie belt.

Deze uitspraak benadrukt tevens het feit dat buurtwachters zelf een grote mate van regie houden over de handelingen die zij tijdens hun rondes uitvoeren. De organisatie van beide buurtwachten maakte zowel bij het opzetten als bij het inwerken van nieuwe leden duidelijk dat het niet de bedoeling was dat buurtwachters confrontaties aangingen in verdachte situaties. Dit neemt niet weg dat deze situaties een grijs gebied vormden dat door buurtwachters op verschillende manieren werd ingevuld. Dit wordt onder andere geïllustreerd door respondent 8A, die geen blijk gaf van eerdere *mastery experiences* en zich dan ook bewust afzijdig hield van verdachte situaties. Haar partner, zelf ook een buurtwachter en (oud)leerkracht, stapte wel op verdachte groepen jongeren af, waarop de respondent hem meermaals aansprak: ‘Dat is jouw taak niet. Daar ben je niet voor opgeleid of getraind.’

3.3 Van ervaring naar modelervaring?

Nu duidelijk is geworden dat een aanzienlijk deel van de respondenten *mastery experiences* aandroeg als relevante bronnen van *self-efficacy*, wordt nagegaan of dezelfde betekenis gegeven werd aan modelervaringen. Als opmaat voor de identificatie van modelervaringen kregen de respondenten de vraag of zij vóór hun deelnamebesluit ervaringen hadden met buurtwachters of soortgelijke burgerbetrokkenheid in het verleden. De potentiële modellen konden zowel onbekenden zijn als leden van het sociale netwerk van de respondent. Uit de interviews blijkt, zoals weergegeven in Tabel 3, dat twee respondenten ervaringen hadden met buurtwachters buiten hun sociale netwerk (symbolische ervaringen). Een kleine meerderheid van zes respondenten noemde ervaringen binnen het sociale netwerk (sociale ervaringen), in alle gevallen leden van hun huidige buurtwacht. Aangezien geen van de respondenten blijk gaf van historische ervaringen kan hypothese 3 binnen dit onderzoek niet onderzocht worden.

Tabel 3: Ervaringen van buurtwachters

Respondent	Initiatie-overzicht	Meesterervaring	Symbolische ervaring	Sociale ervaring	Historische ervaring
1A		X			
2A		X		X	
3A			X	X	
4A (lichting 1)					
5A		X		X	
6A	X	X		X	
7A (lichting 1)	X	X	X		
8B				X	
9B (initiatiefnemer)	X				
10B (lichting 1)					
11B	X	X		X	

Na de identificatie van voorgaande ervaringen volgden interviewvragen die vaststelden of deze een effect hadden op de *efficacy*-inschatting. Aan de basis van een modelervaring ligt een sociale vergelijking, waarbij de respondent naar gelijkenissen zoekt op basis van kennis en vaardigheden (*performance similarity*), of persoonlijke eigenschappen (*attribute similarity*). Dit brengt ons bij de toetsing van de hypothesen. Bij de interpretatie van het effect van de ervaringen in Tabel 3 wordt teruggegrepen op de eerder genoemde variatie in de beeldvorming over de buurtwacht.

3.4 Het mechanisme van *performance similarity*

Het eerste mechanisme, *performance similarity*, betreft de mate van gelijkenis op het gebied van kennis en vaardigheden. Om vast te stellen of de sociale ervaringen van de zes respondenten in Tabel 3 inderdaad tot een sociale vergelijking leidden werd hen eerst gevraagd of zij vóór hun eigen lidmaatschap inzichten hadden in de achtergrond van de potentiële modellen. Drie respondenten (2A, 8B, 11B) gaven aan dat de sociale ervaring afkomstig was van hun partner, van wie zij inderdaad inzicht in de capaciteiten hadden. Drie andere respondenten (3A, 5A, 6A) kregen sociale ervaringen via burens of leden van de lokale bewonersvereniging. Door de grotere sociale afstand hadden zij niet altijd inzicht in de opleiding of loopbaan van hun potentiële modellen; een zwakker fundament voor een sociale vergelijking. Dit betekent echter niet dat de deze respondenten niets over hun modellen konden vertellen. Als vastgesteld kan worden of de respondent een inschatting maakte over *performance similarity* of *performance dissimilarity* met hun modellen wordt tevens de betekenis voor hun *efficacy*-inschatting weergegeven.

Tabel 4: Sociale ervaringen

Respondent	Sociale ervaring
2A	Partner
3A	Bestuursleden
5A	Initiatiefnemer
6A	Bestuursleden en buur
8B	Partner
11B	Partner

Respondent 3A werd enkele jaren na het begin van de buurtwacht lid, in een periode waarin de inbraakgolf in buurt A was afgevlakt. Er was in haar ogen geen concrete dreiging voor inbraken, en de functie van de buurtwacht was vooral haar afschrikkende werking. Ze werd bij haar eerste ronde dan ook verrast door een fietspartner van het eerste uur, die zich duidelijk een andere rol aanmat en actiever patrouilletechnieken toepaste. Deze werkwijze liet ze naar eigen zeggen snel vallen, aangezien ze het niet nodig achtte om als buurtwachters continu op elkaar te letten. Haar eigen beeld van de taken van de buurtwacht was afkomstig van twee medebestuursleden die al bij de buurtwacht zaten en die ook het sociale aspect van de buurtwacht benadrukten. Op basis van haar taakopvatting was de respondent 'niet onder de indruk' van de vaardigheden die buurtwachters nodig zouden hebben: 'Ik denk dat het vooral belangrijk is dat er mensen fietsen, en ik denk dat iedereen dat kan.' Van tevoren had de respondent ook geen inschatting gemaakt van de benodigde kennis:

Respondent 3A: *Nee, eigenlijk, dat hoorde ik van [naam], die kwam mij even de spullen brengen, de hesjes. En die had nog even wat dingen vertelt, die had een soort papiertje waarop wat uitleg nog extra stond. Daar stonden wel dingen in die ik nog niet wist, denk ik. Als dat, afspraken als je verdachte situaties, dat je vooral niet zelf moet optreden, of dan de politie moet bellen, en altijd met zn tweeën. Dat soort dingen wist ik niet van te voren. Maar die werden uitgereikt toen ik begon, zeg maar.*

Respondent 3A: *Nee de motivatie om mee te doen, was dus dacht ik, nou anderen fietsen ook voor mij in de wijk, dan moet ik ook mee gaan fietsen. Dat was de belangrijkste reden en die andere dingen nou daar kom je wel achter op het moment dat je het gaat doen zeg maar.*

De ‘anderen’ hadden duidelijk geen kenmerken hadden die respondent 3A deden twifelen over haar capaciteiten, ook al waren sommige aspecten van de werk in de buurtwacht haar bij aanvang onduidelijk. Gevraagd naar het effect van de ervaringen die medebestuurders deelden op haar vertrouwen dat ze de benodigde kennis wel had benadrukte ze nogmaals dat deze vooral het takenpakket overbrachten.

Net als buurtwacht 3A kwam respondent 2A pas later bij de buurtwacht, met als voornaamste reden de late tijden van de rondes. Toen hij voor het eerst van de buurtwacht hoorde dacht hij dat deze ‘nog wel actiever zou ingrijpen’, een beeld dat hij door de verhalen over de ervaringen van zijn partner losliet. Door te vertellen over de gesprekken die zij met andere buurtwachters voerde benadrukte zij vooral de sociale aspecten van het fietsen van de rondes. De taakopvatting waarop respondent 2A zijn *efficacy*-besluit baseerde centreerde zich net als bij 3A om zichtbare aanwezigheid op straat: ‘Ja gewoon rondfietsen en zichtbaar zijn, dat was je taak en meer niet eigenlijk’. Hij gaf aan er ‘helemaal open ingegaan’ te zijn, zonder een bewuste inschatting van de benodigde vaardigheden en eigenschappen gemaakt te hebben. Dit sluit aan bij het feit dat de eerste keer dat hij meefietste een onverwachte invalbeurt betrof voor zijn zieke partner. Tijdens het interview bleek niet dat er een sociale vergelijking had plaatsgevonden tussen hemzelf en zijn partner. Gevraagd of de modelervaring een effect had op het vertrouwen in zijn eigen capaciteiten antwoordde hij het volgende:

Respondent 2A: *Jawel, ik denk wel een beetje het is vooral, je doet iets pas als je er een beetje bekend mee bent wat het eigenlijk is. En dat heeft wel geholpen. Dat ik kon zien, oh het is eigenlijk best wel leuk om mensen uit je buurt te leren kennen. En het is best wel leuk om gewoon wat meer betrokken te zijn. Zeker omdat wij hier nieuw waren.*

De ervaring nam geen onzekerheid over zijn capaciteiten weg, maar gaf hem een andere mogelijke motivatie om mee te doen, dat het meefietsen gezellig kon zijn. De ervaringen van zijn partner gaven hem wel het vertrouwen dat hij de kennis die hij miste over het creëren van een veiligere buurt kon leren als hij eenmaal begon.

Anders dan respondenten 2A en 3A had respondent 6A bij haar *efficacy*-besluit veel kennis over het werk in de buurtwacht. Alhoewel een drukke baan in het onderwijs belette haar van direct lidmaatschap belette behield zij vanuit haar rol in de bewonersvereniging het initiatieoverzicht. Aan de hand van gesprekken met de politie had zij kennis over de wijze waarop een buurtwacht een wijk veiliger kon maken. Dit gevoel werd versterkt doordat zij al lang in de wijk woonde, waardoor zij de buurt ‘door en door’ kende. Anders dan respondent 2A en 3A verkreeg zij extra informatie door ledenvergaderingen en informatieavonden bij te wonen, waar over de buurtwacht gesproken werd. Respondent 6A had dus kennis over zowel de vooropgestelde handelingskaders als de praktische gang van zaken in de buurtwacht. Daarnaast noemde zij vaardigheden die zij tijdens haar loopbaan in het onderwijs had ontwikkeld aan de hand van trainingen voor de-escalatie en de omgang met agressie. Ze vermeldde dat er al vanaf het begin van de buurtwacht geen twijfel was dat ze er bij zou gaan als ze eenmaal stopte met haar baan. Het is dan ook de vraag hoe groot de rol van modelervaringen was binnen de *efficacy*-inschatting. Ze bevestigde dat ze haar modellen bij de buurtwacht op persoonlijk vlak goed kende:

Respondent 6A: Jajaja, [pauze], maar het is een beetje wat ik net zei. Als je zelf actief bent in de wijk, dan is er gewoon een bepaalde groep mensen. Die staat klaar voor dit soort dingen. En dat zijn dus ook de mensen die je daarvan kent, van andere activiteiten. Als er iets moet gebeuren dan staan ze gewoon klaar. En dat zijn de mensen die stappen in de buurtwacht.

Respondent 6A: Ja, zij heeft Sociale Academie gedaan en ze doet coaching dus. Eigenlijk alle mensen die ik ken hebben dat allemaal wel een beetje, dat ze dat zelfde hebben.

In deze passage slaat ‘dat zelfde’ op mensen met goede sociale vaardigheden, waaronder de respondent zichzelf schaarde. Er was dus sprake van een zekere mate van *performance similarity* met de modellen, een fundament voor een sociale vergelijking. In het interview kwam echter niet naar voren of de respondent op basis daarvan zelf een sociale vergelijking maakte die haar *self-efficacy* beïnvloedde. Ze gaf aan dat ze nooit stil had gestaan bij de vraag wat haar modellen tot geschikte buurtwachters maakte, behalve plichtsgetrouwheid. Gevraagd of de sociale ervaringen een effect hadden op haar vertrouwen dat ze over de benodigde vaardigheden beschikte legde zij zelf wel een ander verband:

Respondent 6A: Ja, nou vooral omdat [persoon 1] ook wel wat mee had gemaakt. Ik denk dat ik het al eerder heb gezegd, een van de dingen waar ik erg goed in getraind ben is de gradatie van agressie kunnen inschatten. En de ervaring dat ik van [persoon 1] hoorde van als je de politie belt dan zijn ze er heel snel. Dat is denk ik waardoor je, ten eerste denk je je kan het agressieniveau vrij goed inschatten, en het feit dat je weet dat je ook op dat niveau kunt handelen. Je hebt 4 of vijf niveaus van agressie, en komt het in het vierde of vijfde niveau, dan

moet je hulp kunnen vragen. En dat is denk ik, waarvan je weet dat dat kan. Als jij in een situatie komt waarvan je denkt dit is het vierde niveau van agressie, dan moet je daar heel niet instappen.

De ervaringen die het model met haar deelde schetste dus een scenario waarin zij zichzelf kon plaatsen. Vervolgens maakte de respondent aan de hand van *mastery experiences* een inschatting of zij zich in deze situatie zou kunnen redden. Het feit dat ze enkel dit verband beschreef kan betekenen dat de sociale vergelijking niet heeft plaatsgevonden, of dat deze vergelijking het vertrouwen bevestigde dat de respondent al had door haar *mastery experiences*.

Een vergelijkbare *efficacy*-inschatting werd gemaakt door respondent 11B, die door haar positie in de sociale infrastructuur (wijkcommissie) vanaf het begin aanwezig was bij voorlichtingsavonden over buurtwacht B. Tijdens het interview gaf ze aan dat alleen het rondlopen in de wijk al een positief effect kon hebben op de veiligheid, aangezien eventuele inbrekers dan konden zien dat er opgelet werd. Alhoewel zij betrokken was bij een flyercampagne voor de ledenwerving van de buurtwacht liet ook bij haar het lidmaatschap op zich wachten. Daarentegen was haar partner vanaf het begin lid van de buurtwacht. Hij vertelde onder andere over de zaken die hij op zijn rondes meemaakte en als buurtwacht kon oplossen; rondslingerende sleutelbossen die hij terugbracht of open autodeuren waar hij zijn burens op wees. Daarnaast bood hij informatie over de samenwerking met de wijkagent en de werking van de directe telefoonverbinding met de lokale politie. Gevraagd of de ervaringen van haar partner een invloed hadden op haar vertrouwen in haar vaardigheden refereerde ze naar haar taakopvatting: ‘Ja, ik denk sowieso als je gezien wordt, word je gezien.’ Daarbovenop stelde ze dat ze er van uit ging dat er niks ging gebeuren op de rondes, een opvatting die mogelijk versterkt werd doordat haar partner en andere buurtwachters die ze sprak nooit vertelden over dreigende situaties. Wederom kon tijdens het interview niet worden vastgesteld of er een sociale vergelijking plaatsvond tussen respondent 11B en haar partner en andere buurtwachters. Zij beoordeelde niet welke eigenschappen of vaardigheden hen goede buurtwachters maakten. Zelf verwees zij naar *mastery experiences* in de EHBO waarbij zij ook ‘ter plekke iets moest kunnen doen’. die haar het vertrouwen gaven dat ze assertief situaties kon inschatten en snel kon handelen. Het concrete effect van de sociale ervaring op de *self-efficacy* van respondent 11B verliep net als bij respondent 6A niet via een sociale vergelijking met de persoon (*als zij het kunnen kan ik het ook*), maar met de taken die ze uitvoerden: ‘Ja die dingen kon ik ook wel.’

Concretere uitspraken kunnen gedaan worden over de werking van *performance dissimilarity* op de *efficacy*-inschatting van respondent 8B. Haar partner kwam enkele maanden voor haar bij de buurtwacht. Alhoewel hij haar niet veel vertelde over zijn ervaringen in de buurtwacht gaf hij wel aan dat hij op verdachte situaties afstapte:

Respondent 8B: *Hij bemoeit zich, tenminste, als ik hem dan zo hoor, stel dat er een groepje is, dat verdacht is. Dan gaat hij er op af. En dan moet ik wel eens tegen hem zeggen, dan zeg ik*

wel eens tegen hem: [naam echtgenoot] dat is jouw taak niet. Daar ben je niet voor opgeleid of getraind.

De partner had wel het vertrouwen in zijn capaciteiten om om te gaan met verdachte groepen jongeren. Alhoewel hier dus mogelijk sprake was van *performance disimilarity*, hoeft dit geen negatief effect op de *self-efficacy* van respondent 8B te betekenen. Eerder werd namelijk beschreven dat de respondenten verschillende opvattingen hadden over de taken die zij als buurtwachter zouden gaan uitvoeren. Zelf maakte respondent 8B duidelijk dat zij het, anders dan haar partner, enkel als haar taak zag 'te signaleren, iets op te merken en dat door te geven'. De ervaringen van haar partner hadden dan ook geen effect op haar *self-efficacy*, aangezien deze specifieke vorm van *performance disimilarity* voor haar taakopvatting niet relevant was.

Een mogelijkheid voor de verdere verkenning van effecten van *performance disimilarity* vormt respondent 5A, voor wie *performance disimilarity* er juist voor zorgde dat lidmaatschap van de buurtwacht laagdrempeliger werd gemaakt. Anders dan voorgaande respondenten woonde respondent 5A relatief kort in de buurt toen buurtwacht A werd opgezet; hij gaf daarnaast aan dat hij van te voren geen idee had hoe hij de buurt concreet veiliger kon maken: 'Geen idee wat ik moest verwachten'. Dit had mede te maken met het feit dat hij in het begin überhaupt niet overtuigd was van de effectiviteit van burgerwachten. De wacht werd bij hem onder de aandacht gebracht op een ledenvergadering van de bewonersvereniging, waar de oprichter van de buurtwacht over het initiatief vertelde. Door voorgaande werkervaring had de spreker de benodigde kennis en vaardigheden om het initiatief in goede banen te leiden en de respondent raakte dan ook overtuigd door de vakkennis van de spreker:

Respondent 5A: Die weet waar die over lult. Dus dat is niet zomaar iets, nee, daar zit een achtergrond achter. Oh kijk, daar kan ik wat mee.

Gevraagd of deze asymmetrie hem destijds zorgen baardde betreffende de toereikendheid van zijn eigen capaciteiten reageerde de respondent ontkennend; de spreker bakende namelijk duidelijk af wat er wel en niet van de aanmelders verwacht werd. *Performance disimilarity* belette de respondent niet van deelname aan de buurtwacht, aangezien hij zelf niet in de organisatie van de buurtwacht wilde zitten, waar deze extra inzichten en vaardigheden nodig waren. Met betrekking tot zijn eigen taken kon hij terugvallen op zijn werkervaring in het onderwijs. Daarnaast was respondent 5A ervan overtuigd dat hij kennis die hij van te voren miste van de meer ervaren buurtwachters kon leren. Asymmetrie in kennis en vaardigheden bood de respondent geruststelling over de professionaliteit van het initiatief. Wederom hangt het effect van *performance disimilarity* samen met de eerdergenoemde flexibiliteit in de taakopvatting van buurtwachters gedurende het coproductieproces.

3.5 Het mechanisme van *attribute similarity*

Het mechanisme van *attribute similarity* kan, anders dan het eerder behandelde *performance similarity*, ook in werking gezet worden door onbekende, symbolische modellen. Ten eerste is nagegaan of de respondenten persoonlijke eigenschappen (*attributes*) betekenisvol vonden in de context van de buurtwacht. Bandura reserveert in de beschrijving van het mechanisme van *attribute similarity* plaats voor de werking van vooroordelen; persoonlijke eigenschappen kunnen gekoppeld worden aan beoogde capaciteiten. In andere woorden: kwam de groep op het gebied van persoonlijke eigenschappen overeen met het beeld van een buurtwacht dat respondenten bij aanvang gevormd hadden? Zodoende kunnen mogelijke verbanden met de persoonlijke eigenschappen van modellen gelegd worden, die informatie bieden over de rol die het mechanisme van *attribute similarity* speelde bij de *efficacy*-inschatting. Wederom kan zowel *similarity* als *disimilarity* een effect hebben. Uit de interviews blijkt dat vooral leeftijd en geslacht als betekenisvol gezien werden door de respondenten.

Tabel 5: *Persoonseigenschappen van modellen*

Respondent	Persoonseigenschap: leeftijd	Persoonseigenschap: geslacht
2A	Gelijk en ouder	Ongelijk
3A	Ouder	Mix
5A	Ouder	Gelijk
6A	Mix	Mix
7A	Jonger	Mix
8B	Gelijk	Ongelijk
11B	Gelijk	Ongelijk

Persoonseigenschap: Leeftijd

Voordat nader op specifieke modelervaringen wordt ingegaan wordt vastgesteld in hoeverre er in de totale groep respondenten betekenis werd gegeven aan de dimensie leeftijd. Gevraagd of de samenstelling van de buurtwacht (leeftijd, geslacht, etniciteit, uitstraling) hen verraste gaven zeven respondenten aan dat het aantal senioren bij de buurtwacht hen in eerste instantie opviel. Deze groep (respondent 2A, 3A, 4A, 5A, 8B, 10B, 11B) was op één respondent na (4A) zelf nog niet gepensioneerd. Vijf van deze respondenten verklaarden hun initiële verrassing op grond van praktische redenen; senioren hadden simpelweg minder verplichtingen die door de late rondes in het geding kwamen, of ze waren oververtegenwoordigd in de wijk. In lijn met Bandura's theoretisering over vooroordelen relateerden twee andere respondenten hun verrassing nadrukkelijker aan de beoogde capaciteiten van senioren. Ze waren bijvoorbeeld minder fit of 'kwick', of konden moeilijker late rondes lopen:

Respondent 8B: *Ja, dat er wat ouderen bijzitten, dat verrast me wel ja. Het zijn dan wel fitte, kwieke, weet je wel. (Interviewer: En waarom zou het je verbazen dat er bijvoorbeeld oudere mensen bij zaten? Ja, je hebt toch een beeld van oudere mensen [lacht].*

Respondent 10B: *Het viel me op dat er veel ouderen bij waren, en er waren ook jongeren, zeker. En van sommigen had ik, oh ja, die hadden bij de burgerwacht kunnen zitten. Stoere...*

[Interviewer: Want waarom verbaasde het je dat er ook veel oudere mensen bijzaten?] *Omdat je toch nog, ook al weet je dat het niet zo is, met het idee van de buurtwacht in je achterhoofd zit. En je loopt 's avonds laat.*

Om te achterhalen of het mechanisme van *attribute similarity* een rol speelde in de *efficacy*-inschatting van respondent 8B en 10B is het noodzakelijk om naar hun modelervaringen te kijken. Als zij zich 'fitter of kwieker' achtten dan hun modellen (*attribute dissimilarity*) kan dit hen vertrouwen hebben gegeven in de toereikendheid van hun eigen capaciteiten. Beide respondenten waren zelf nog niet gepensioneerd. Respondent 8B vond in haar partner echter een modelervaring van iemand van vergelijkbare leeftijd. Respondent 10B behoorde tot de eerste lichting van haar signaleringsteam en noemde geen voorafgaande modelervaringen. Het 'idee van de buurtwacht' in haar antwoord verwijst naar haar vroege beeld van buurtwachten als 'een beetje rechts-radicaal'. Ze twijfelde in eerste instantie dan ook om zich aan te sluiten, en besloot zich op een voorlichtingsavond eerst te laten informeren over de handelingskaders van het signaleringsteam:

Respondent 10B: *Nou, ik ga eens kijken, en dan ik had nog steeds kunnen besluiten om het niet te doen, als het dan toch meer dat buurtwachtidee en stoere vrouwen. Nou dan, dat wou ik niet, maar dat kon ik wel aan.*

Ondanks het feit dat de respondent geen modelervaringen noemde heeft zij op de voorlichtingsavond mogelijk wel *efficacy*-informatie tot zich genomen. Als degenen die respondent 10B op de voorlichtingsavond tegenkwam ouder waren dan zijzelf kan dit haar *self-efficacy* verhoogt hebben, gezien haar eerdere uitspraak over haar verrassing door oudere deelnemers. De aanwezigen waren in ieder geval niet uitsluitend 'stoere vrouwen'. Als dit het geval was geweest had er mogelijk een negatief effect op de *self-efficacy* van de respondent geweest, aangezien ze zichzelf omschreef als een 'vrij angstig type'.

Het mechanisme kan ook in de omgekeerde richting werkzaam zijn (*attribute dissimilarity*); de *efficacy*-inschatting van een ouder persoon kan negatief beïnvloed worden als modellen jonger zijn. Respondent 7A had door haar rol in de bewonersvereniging van buurt A overzicht over het creatieproces van de buurtwacht en besloot bij de aanvang direct lid te worden. Enkele jaren voor haar eigen

lidmaatschap had de respondent, die zelf gepensioneerd was, een modelervaring met buurtwachters in een andere stad. De groep was jonger dan zijzelf, ‘gewoon 30-40ers’ en kwamen eerder over als jeugdwerkers dan als ‘halve politie’. Het gesprek dat de respondent met de groep voerde ging met name over de taken die zij uitvoerden, en het effect op de leefbaarheid in de wijk. Gevraagd hoe de respondent de inschatting maakte dat zij deze taken ook op zich kon nemen vergeleek zij de functie van jeugdwerker met *mastery experiences* in haar eigen loopbaan in het onderwijs. Naar de relatieve jeugdigheid van de groep buurtwachters refereerde zij niet meer:

Respondent 7A: Ja, omdat ik in het onderwijs had gezeten met jeugd, pubers en dergelijken, dus dan vind ik dat helemaal niet meer zo gek, dat ze gaan lopen rotzooien op straat als ze de kans krijgen. Maar ook dat je ze makkelijker aanspreekt omdat je dat dagelijks gewend bent.

Enige jaren later was er in haar eigen buurt een inbraakgolf die enkele buurtbewoners tot het initiatief van buurtwacht A dreef. Om het initiatief in goede banen te leiden werd het ondergebracht bij het bestaande buurtpreventieteam van de bewonersvereniging, en via haar functie in het bestuur van deze vereniging kreeg de respondent deze ontwikkelingen mee. Ook de samenstelling van deze groep initiatiefnemers in haar eigen buurt had geen aantoonbaar effect op haar *efficacy*-inschatting. De modelervaring maakte haar duidelijk wat de taken van een buurtwacht waren, waar de respondent vervolgens zelf *mastery experiences* aan koppelde.

Voor de interpretatie van het mechanisme van *attribute similarity* is het van belang te begrijpen dat persoonseigenschappen voor verschillende respondenten een variatie aan betekenissen hadden. Waar respondenten 8B en 10B senioriteit associeerden met lichamelijke ongeschiktheid, was het voor anderen juist van toegevoegde waarde. Zo werd senioriteit door respondent 7A geassocieerd met opgedane kennis over de wijk waarin zij woonde:

Respondent 7A: Nou, ik dacht dat ik redelijk bekend was met de wijk hier, hoe die in elkaar zat en hoe de woningen en de hele structuur van de wijk was. Ik had het idee dat ik wel aardig een idee had van hoe de mensen hier op elkaar reageerden in de wijk en naar elkaar keken en met elkaar contact hadden. Dus ja, op die manier had ik het idee dat je wat kon bijdragen. [...] Voor sommige mensen is de wijk compleet onbekend omdat ze alleen de mensen om zich heen kennen. En ik kende, omdat ik in het bestuur zat al een tijd, had je al zo veel contacten hier en daar overal, dat je veel meer over de wijk weet.

Dezelfde gedachte is terug te vinden bij respondent 6A, die gepensioneerd was toen ze bij de buurtwacht kwam, maar aangaf dat ze er niet aan twijfelde voldoende kennis te hebben om bij te dragen aan de publieke veiligheid. Naast het feit dat ze vanuit haar rol in de bewonersvereniging aanwezig was bij

gesprekken met de politie gaf ze aan relevante kennis van de buurt te hebben: ‘33 jaar ervaring, 10-11 jaar voorzitter van de bewonersvereniging. [...] Elk steegje is bij mij bekend.’

De rest van de respondenten in Tabel 3 had ervaringen met buurtwachters met vergelijkbare leeftijden. Alhoewel dit in potentie een positief effect kan hebben op de *efficacy*-inschatting bleek dit niet uit de antwoorden. Gevraagd naar het effect van de ervaringen op *self-efficacy* werd nergens de link gelegd met de leeftijd van de modellen.

Persoonseigenschap: Geslacht

Naast leeftijd werd tijdens de interviews door meerdere respondenten gereflecteerd op de persoonseigenschap geslacht. Dit gebeurde onder andere naar aanleiding van het benoemen van een roosterafspraak bij buurtwacht A. Door de initiatiefnemer van deze wacht werd de regel gesteld dat voor de ronde-koppels nooit twee vrouwen samen werden ingeroosterd. Wederom wordt eerst bepaald of de respondenten de dimensie geslacht relevant vonden voor het werk in de buurtwacht.

Voor respondent 6A bleek de roosterafspraak van grote betekenis voor haar *efficacy*-inschatting. Dit wordt benadrukt door haar reactie toen zij een ronde onverwacht toch met een andere vrouw ingedeeld stond:

Respondent 6A: *Ik heb dat een keer gehad, toen stond ik om 1 uur 's nachts met een vrouw, toen was ik stomverbaasd. Toen had ik echt zoiets van: Oh... Toen heb ik het ook verzet. Dat was dus wat ik niet veilig vond, toen heb ik het verzet. Toen heb ik die vrouw gebeld en gezegd dat ik niet om 1 uur 's nachts door de wijk ging fietsen [...] En die vrijheid heb je he, dat heb ik ook aan de coördinatoren doorgegeven van dat ik het niet verstandig vond om met twee vrouwen 's nachts. Dat is toch, als er dan iets is, dat je met 1-0 achter staat. [...] Dat is wel mijn gevoel, ik weet niet of dat zo is maar dat is wel mijn gevoel. Nee, dat zag ik niet zitten.*

Dit betekent echter niet dat de persoonseigenschappen van de modellen van respondent 6A van belang waren voor haar *efficacy*-inschatting. Dit waren zowel mannen als vrouwen. Tijdens haar *efficacy*-inschatting woog fysieke kracht niet mee aangezien andere buurtwachters haar verzekerd hadden dat ze altijd met een man samen zou fietsen.

Drie andere vrouwelijke respondenten stelden om verschillende redenen dat de roosterafspraak in hun ogen onnodig was. Enerzijds werd het onderliggende vooroordeel betwist dat vrouwen niet in staat waren ‘hun mannetje te staan’. Zo stelde respondent 8B dat ook mannen hard weg konden rennen. Hieruit volgt dat het geslacht van haar modelervaring geen invloed heeft gehad op haar *efficacy*-inschatting. Anderzijds stelden twee respondenten dat verschillen tussen mannen en vrouwen niet relevant waren voor het werk in de buurtwacht. Dit standpunt volgde uit de taakopvatting dat alleen het zichtbaar rondfietsen al een afschrikkende werking had. Beide respondenten hadden mannelijke

modelervaringen. Alhoewel zij andere persoonlijke eigenschappen hadden dan hun modellen (*attribute dissimilarity*) achtten zij deze verschillen niet relevant voor hun toekomstige werk als buurtwachter:

Respondent 3A: *Ik ben er dus ook helemaal niet op tegen dat twee vrouwen samen fietsen. Ik voel me helemaal niet onveilig om hier 's nachts door de wijk te fietsen dus bij wijze van spreken zou ik het ook alleen durven, maar ik snap wel dat het nuttig is dat je het met zijn tweeën doet, maar ik zou ook in mijn eentje durven rond te fietsen in de wijk 's nachts.*

Respondent 7A: *Maar daarom heb ik ook bewust meegedaan, van ik denk ik ben een vrouw en ik ben senior. Dus nou ja, dan denk je niet aan een knokploeg. [lacht] [...] Daarom vond ik het juist heel nuttig om ook als vrouw, en ik vond het ook nuttig dat vrouwen meededen. Dat je zegt, we zijn geen knokploeg. We signaleren, we zijn preventief. Als ze ons zien zijn zij weg, wij niet.*

In het verlengde van deze laatste uitspraak staan we stil bij de rol van het mechanisme *attribute similarity* bij de ledenwerving van buurtwacht A. Alhoewel het mechanisme geen invloed had op de *efficacy*-inschatting van respondent 7A erkende zij de werking ervan bij wervingsactiviteiten. De flyer die de buurtwacht vormgaf om leden te werven spiegelde de gedachtegang namelijk:

Respondent 7A: *Ja weet je, er moest een foto op met mensen die meededen. Toen zeiden ze: Wie kunnen we daar het beste voor hebben? Dan nemen we een man en een vrouw, proberen we op die foto te zetten. Waarbij we een soort dwarsdoorsnede maken van oud, jong, vrouw, man. Nou ja toen is dus die foto [lacht]. Ik zeg nou ja, ik ben niet zo happig om op een foto te staan, maar ja goed, het is misschien wel nuttig als mensen zien, er kunnen mensen van allerlei soorten mee.*

Naast het figureren op de flyer zette respondent 7A zich als lid bewust in om meer vrouwen bij de buurtwacht te krijgen, omdat zij vond dat 'vrouwen er niet bang voor hoefden te zijn', en 'net zo goed meetellen als buurtbewoners'.

Voor zowel de persoonseigenschap leeftijd als geslacht kan een vergelijkbare conclusie getrokken worden: *attribute similarity* is relevant als de persoonlijke eigenschappen aan de hand van vooroordelen gekoppeld worden aan capaciteiten. Als mensen deze vooroordelen niet hebben, zoals het geval was bij de meeste respondenten, dan heeft dit mechanisme geen werking. Ook als mensen persoonseigenschappen wel aan capaciteiten verbinden hoeft dit niet relevant te zijn voor de *efficacy*-inschatting. De betreffende capaciteiten kunnen bijvoorbeeld irrelevant zijn voor de taakopvatting die zij hebben. Waar *attribute dissimilarity* een mogelijke rol heeft gespeeld, zoals bij jonge mensen die oudere modelervaringen hebben, kon tijdens de interviews niet met zekerheid een effect vastgesteld worden.

3.6 Alternatief mechanisme en sociale verbondenheid

Uit de bovenstaande passages is gebleken dat de ervaringen van de respondenten niet altijd leidden tot een sociale vergelijking die de *efficacy*-inschatting beïnvloedde. Wel scheen door dat de genoemde ervaringen via andere mechanismen van invloed waren op de *self-efficacy* van de respondenten. In de theoretische inkadering is eerder gewezen op de relatie tussen sociale verbondenheid en coproductiebereidheid. Verbondenheid met sociale netwerken kan ervoor zorgen dat burgers eerder in de gelegenheid komen om te participeren in een coproductieproces; een gegeven dat bevestigd wordt door het huidige onderzoek. Twee respondenten vielen in voor hun partner en kwamen later zelf bij de buurtwacht. Daarnaast vormde de sociale infrastructuur, zeker de bewonersvereniging in buurt A, een goede bron van informatie over het initiatief. Op ledenvergaderingen vertelden buurtgenoten over hun ervaringen en wijkagenten konden naast hun gebruikelijke vraag-en-antwoord informatie delen over het effect van de buurtwacht. Zoals eerder vermeld is zorgt taakambigüiteit ervoor dat potentiële coproductanten moeilijker een inschatting kunnen maken van hun *self-efficacy*, aangezien deze waarde verbonden is aan specifieke handelingen en situaties. De ervaringen die de respondenten meekregen via hun sociale netwerk verkleinden de taakambigüiteit op twee manieren.

Ten eerste kregen respondenten informatie over de handelingskaders en praktische gang van zaken in de buurtwacht. Voor sommige respondenten was het vooral van belang om te horen wat er niet van hen verwacht werd: confrontaties aangaan in verdachte situaties. Zo gaf het respondent 5A ‘een stuk rust’ toen hij hoorde dat het niet de bedoeling was dat hij als buurtwachter overal in zou stappen. Voor een andere respondent vormden gesprekken met bekende buurtwachters bevestiging dat ze ‘niet zoveel ingewikkelde dingen hoefde te doen’ (respondent 3A). Naast bevestiging van opvattingen kon interactie met modellen echter ook ingrijpendere veranderingen in de beeldvorming betekenen, zoals in het geval van respondent 2A: ‘Nou helemaal voordat ik er aan begon dacht ik nog wel dat de buurtwacht nog wel iets actiever zou ingrijpen.’ Mede nadat zijn partner bij de buurtwacht ging heeft hij dit beeld laten vallen.

Daarnaast brachten de modelervaringen het idee over dat meelopen in de buurtwacht veilig was. Geen van de respondenten met modelervaringen kreeg informatie door over uitdagingen gedurende de rondes, of ‘spectaculaire’ gebeurtenissen (respondent 8B). Had dit wel het geval geweest dan kan dit een effect kunnen hebben op de *efficacy*-inschatting. Zo gaf respondent 6A aan dat ze, als ze veel verhalen zou horen over confrontaties met groepen jongeren wel eens een andere beslissing had kunnen nemen over haar lidmaatschap. Verhalen van haar modellen gaven haar de indruk dat alles in de buurtwacht ‘goed geregeld was’. Ook uit uitspraken over wervingsacties bleek dat het verminderen van gevoelens van onveiligheid belangrijk was, aangezien dit een veelgehoorde drempel was voor potentiële leden:

Respondent 7A: *Toen hebben we wel een hele actie gehouden, deur na deur gingen aanbellen en vragen of mensen mee wilden doen, en dan merkte je heel vaak dat mensen ook gewoon bang waren om inbrekers tegen te komen, om iemand met een mes tegen te komen bij wijze van spreken. En nou is dit niet de wijk waarin je dat het meest verwacht; als je in [buurt] loopt zou het heel anders zijn denk ik. Een heel andere wijk van [plaats]. Hier niet. Maar je merkt wel dat mensen dat vaak een aspect vinden waarvan ze denken, van als ik tegen een ander zeg van ik loop buurtwacht of ik fiets buurtwacht: Vind je dat niet eng dan midden in de nacht?*

4. Conclusie

In dit onderzoek is aan de hand van kwalitatieve interviews onderzocht hoe modelervaringen tot gevoelens van *self-efficacy* leiden bij coproducerende buurtwachters. Om deze vraag te beantwoorden is een drietal hypothesen getest, grotendeels ontleend aan de oorspronkelijke theoretisering over *self-efficacy* van de sociale psycholoog Albert Bandura.

Allereerst is het van belang om te benadrukken dat de onderzoeksvraag zich richt op modelervaringen, omdat werd aangenomen dat respondenten geen eerdere ervaringen met soortgelijke taken zouden hebben. Volgens Bandura's theoretisering zijn modelervaringen voornamelijk geschikte *efficacy*-bronnen als *mastery experiences* niet voorhanden zijn of als mensen zich geen goed beeld kunnen vormen van het takenpakket. Los van de hypothesen is een bevinding van het onderzoek echter dat een aanzienlijk deel van de respondenten wel degelijk *mastery experiences* had die in positieve relatie stonden met hun *self-efficacy*. Gevraagd hoe zij de inschatting maakten dat hun kennis en vaardigheden toereikend waren wezen zij uit zichzelf op deze *mastery experiences*, zoals de omgang met 'rotzooiende' jongeren in het onderwijs. Daarnaast konden zij zich door initiatieoverzicht, informatieavonden en gesprekken met buurtwachters in hun netwerk vaak een gedegen beeld vormen van de taken die ze als buurtwachter gingen uitvoeren. Voor meerdere respondenten was de modelervaring dan ook een toegevoegde of bevestigende bron van *self-efficacy*, maar niet de primaire bron. Enerzijds is dit een goed teken, aangezien hieruit volgt dat de informatieavonden effectief waren en de respondenten een goede inschatting konden maken van de taak waaraan ze begonnen. Anderzijds bemoeilijkte dit de datavergaring over de onderzoeksvraag, aangezien *mastery experiences* door hun sterkere werking het effect van modelervaringen mogelijk verbloemden. Geen van de respondenten gaf aan een historische ervaring te hebben gehad voor hun deelname aan het coproductieproces, waardoor hypothese 3 niet onderzocht kon worden. Uiteindelijk gaven zes van de elf respondenten aan vóór hun lidmaatschap eerdere ervaringen met buurtwachters te hebben gehad, wat ons in gelegenheid stelt om de hypothesen over de mechanismen *performance similarity* en *attribute similarity* te testen.

Om vast te stellen of het mechanisme *performance similarity* een *efficacy*-verhogend effect heeft kon gebruikgemaakt worden van de interviewdata van zes respondenten met sociale ervaringen. Twee respondenten (5A en 8A) hadden een modelervaring waarbij sprake was van *performance disimilarity*. Aangezien de asymmetrie in vaardigheden of kennis niet relevant was voor de rol die zij zich in de buurtwacht aanmaten had deze ervaring echter geen negatief effect op hun *self-efficacy*. Bij één respondent (5A) had *performance disimilarity* juist een positief effect op de *self-efficacy*. Deze afwijking van de hypothese kan verklaard worden aan de hand van het sociaalpsychologische fenomeen *other-efficacy*; het oordeel dat een individu heeft over de toereikendheid van andermans capaciteiten. In de theoretische inkadering kreeg deze relationele vorm van *efficacy* voor het deelnamebesluit geen rol toegekend. Een hoge *other-efficacy* betekende voor respondent 5A echter een verhoging van zijn *self-*

efficacy, aangezien het de professionaliteit van de buurtwacht bevestigde. Ook bij een andere groep respondenten was de taakopvatting van invloed op aard van de relatie tussen de modelervaringen en *self-efficacy*. Deze buurtwachters (2A en 3A) waren van mening dat alleen hun fysieke aanwezigheid al voldoende afschrikkende werking had; vaardigheden en kennis waren volgens hen niet nodig. *Performance* was in hun geval een binaire waarde in plaats van een spectrum; of je was aanwezig voor de rondes en had daardoor een invloed op de publieke veiligheid, of je had geen impact. Er was hier weliswaar sprake van *performance similarity* met de modellen, maar de modelervaringen hadden geen effect op de *self-efficacy* van deze twee respondenten aangezien zij ervan overtuigd waren dat iedereen de taak kon uitvoeren. Voor een laatste groep respondenten (6A en 11B) kon gedurende het interview niet worden vastgesteld of zij een sociale vergelijking maakten met hun modellen. Er is kortom voorzichtig bewijs gevonden om hypothese 1 aan te nemen; er bestaat een relatie tussen modelervaringen met *performance similarity* en *self-efficacy*. De aard van deze relatie is echter sterk afhankelijk van de taakopvatting van zowel de respondent als het model.

De tweede hypothese betrof de verwachting dat *attribute similarity* met het model een positief effect had op *self-efficacy*, waarvoor de ervaringen van zeven respondenten gebruikt werden. Deze groep had tenminste één model met andere persoonskenmerken (*attribute dissimilarity*), zij het op het gebied van geslacht of leeftijd. Voor geen van deze respondenten had het verschil in persoonskenmerken met hun model een effect op hun *self-efficacy*. De verklaring voor het ontbreken van deze relatie is dat deze respondenten de vooroordelen die met de werking van dit mechanisme gepaard gaan niet deelden. Twee andere respondenten (8B en 10B) hadden deze vooroordelen wel, maar noemden geen modellen met de betreffende eigenschapsverschillen. Meerdere respondenten gaven blijk van modelervaringen met *attribute similarity* op het gebied van leeftijd of geslacht, wat volgens de hypothese een verhogend effect zou moeten hebben op *self-efficacy*. Geen van deze respondenten deed echter een uitspraak die deze relatie bevestigde; een gegeven dat op twee manieren geïnterpreteerd kan worden. Mogelijk is dit effect er wel geweest, maar is het deze respondenten niet opgevallen omdat gelijkheid in persoonskenmerken tegelijkertijd vanzelfsprekendheid kan betekenen. Een aanwijzing voor deze interpretatie vormt de mate van verassing die respondenten uitspraken over de samenstelling van de buurtwacht toen zij er eenmaal bijkwamen. Van de zeven respondenten die aangaven verrast te zijn over het aantal senioren was er slechts één zelf gepensioneerd. Een verschil in persoonskenmerken valt daarentegen op en nodigt uit tot reflectie, waarop tijdens het interview teruggegrepen had kunnen worden. Een andere interpretatie is dat het mechanisme niet werkzaam was. In beide gevallen biedt de interviewdata onvoldoende basis om hypothese 2 aan te nemen. De hypothese kon niet worden aangenomen of verworpen voor coproducten die zowel relevante vooroordelen als bijpassende modelervaringen hebben, aangezien deze zich niet onder de respondenten bevonden. Voor deze groep is nader onderzoek nodig.

Alhoewel de mechanismen in de hypothesen een beperkte rol speelden bij de *efficacy*-inschatting stonden de modelervaringen wel degelijk in relatie met de *self-efficacy* van de respondenten.

De interviews wezen echter uit dat het effect dat in de hoofdvraag onderzocht wordt via een alternatief mechanisme verliep. De ervaringen van de zes respondenten boden informatie waarop een *efficacy*-inschatting gebaseerd kon worden, zoals praktische gegevens over het takenpakket en informatie over de veiligheidssituatie. Hier was het vooral van belang dat respondenten hoorden dat er gedurende de rondes weinig tot niets verdachts gebeurde en dat deelname geen gevaar voor hun veiligheid opleverde. De beeldvorming stelde de respondenten in gelegenheid het werk in de buurtwacht te vergelijken met hun eigen ervaringen, en daarmee te putten uit *mastery experiences*. Voor de *efficacy*-inschatting was de impact van de ervaringen op beeldvorming duidelijk van groter belang dan *attribute similarity* en *performance similarity* met modellen.

5. Discussie

Op uitnodiging van Bovaird et al. (2016) en in navolging van Jaspers en Steen (2022) en Thomsen, Baekgaard en Jensen (2020) stelde het onderzoek zich tot doel de inzichten over *self-efficacy* binnen de coproductieliteratuur te verdiepen. Aan de hand van de bevindingen wordt daarom de dialoog aangegaan met voorgaande literatuur om deze waar mogelijk te bevestigen, te betwisten of aan te vullen. Op basis van de resultaten worden daarnaast enkele handvatten voor de praktijk van buurtwachten en coproductieprocessen in het algemeen geboden. Mede aan de hand van beperkingen van het onderzoek en de onderzoeksagenda van de IIAS-studiegroep ‘Coproductie van Publieke Diensten’ worden paden voor toekomstig onderzoek uitgezet.

5.1 Theoretische discussie

Een voordeel van de kwalitatieve aard van het onderzoek ten opzichte van kwantitatief onderzoek is het feit dat de contextgebondenheid van coproductieprocessen op microniveau verkend kan worden. Op twee manieren onderschrijft het onderzoek een eerdere uitspraak aangehaald door Thijssen en Van Dooren; de opvatting dat coproductie een ‘contextuele activiteit’ is, ‘verbonden aan tijd, plek en taak’ (Thijssen & Van Dooren, 2015, p. 88). Het huidige onderzoek bevestigt dat ook *self-efficacy* als variabele verbonden is aan ‘tijd, plek, en taak’.

De eerste manier waarop deze contextgebondenheid terugkomt is in de onderlinge samenhang tussen interpersoonlijke en persoonlijke vormen van *efficacy*. Een van de weinige publicaties binnen de coproductieliteratuur die melding maakt van alternatieve vormen van *efficacy* is het onderzoek van Thomsen (2017) naar de interactie tussen de variabelen kennis en *self-efficacy* in hun effect op de deelname aan ouderlijk leesonderwijs. Thomsen erkent dat haar casus een individuele vorm van coproductie betreft en roept in haar conclusie op om te onderzoeken of ‘*collective self-efficacy*’, het gedeelde oordeel over de capaciteiten binnen een groep, niet belangrijker is dan *self-efficacy* in het verklaren van de inbreng (*input*) in collectieve coproductieprocessen. Alhoewel het huidige onderzoek zich niet specifiek richtte op *collective self-efficacy* blijkt dat Thomsen gelijk heeft als ze suggereert dat *efficacy*-inschattingen anders zijn voor individuele en collectieve coproductieprocessen. Voor meerdere respondenten in het huidige onderzoek was *self-efficacy* bij hun deelnamebesluit namelijk een waarde die afhankelijk was van de sociale context: ‘Als het met deze groep is dan kan ik het wel’. Waar respondenten bijvoorbeeld vaardigheden of kennis misten voor bepaalde rollen en taakopvattingen, konden zij zien dat andere burgerparticipanten deze capaciteiten wel hadden (respondent 5A). Taken waarvoor zij capaciteiten dachten te missen konden zij uit handen geven aan anderen (respondent 4A). Daarnaast waren er respondenten die weliswaar erkenden dat zij kennis en vaardigheden misten, maar

die tegelijkertijd overtuigd waren dat zij konden leren van coproducten die deze capaciteiten al hadden. Om deze twee redenen zijn collectieve vormen van coproductie op het gebied van *self-efficacy* mogelijk laagdrempeliger dan individuele vormen, waarin een coproductent niet terug kan vallen op andermans expertise. Dit is opvallend, aangezien in de literatuur over coproductiemotiveringen wordt gesteld dat collectieve coproductieprocessen een hogere drempel kennen dan individuele vormen (Bovaird, Stoker, Jones, Loeffler, & Roncancio, 2016, p. 21; Alford & Yates, 2016, p. 171). Dit theoretische argument suggereert dat de oorzaak voor dit verschil niet bij *self-efficacy*, maar bij andere variabelen gezocht moet worden.

Een tweede illustratie van de contextgebondenheid van de *efficacy*-inschattingen volgt uit het gevonden alternatieve mechanisme; sociale ervaringen bieden potentiële coproducten informatie over het coproductieproces. Sociale verbondenheid zorgde in de vorm van sociale ervaringen voor de circulatie van informatie over zowel de praktische elementen van het werk in de buurtwacht, de veiligheidssituatie, als de effecten van de buurtwacht. De ervaringen hadden bij meerdere respondenten een effect op de beeldvorming en zorgden voor een versterking van hun geloof dat zij als burgers een impact konden hebben op de publieke veiligheid. Hierin onderschrijft het onderzoek een trede van de eerdergenoemde beslissingsladder van Van Eijk en Steen (2016) waarop contextuele factoren zoals sociale verbondenheid (*social connectedness*) van invloed zijn op variabelen als interne- en externe *efficacy*. Thijssen en Van Dooren (2015) namen het aantal buurtinitiatieven als maatstaf voor de mate van sociaal kapitaal in een buurt en concludeerden dat deze waarde in een positieve relatie stond met coproductiebereidheid. In het huidige onderzoek kregen meerdere respondenten informatie over de buurtwacht door buurtgenoten te spreken die zij van andere buurtinitiatieven kenden. Thijssen en Van Dooren koppelden een optimistische conclusie aan hun bevinding, namelijk dat de coproductiebereidheid in een buurt verhoogd kan worden door te investeren in haar sociale infrastructuur, zoals actieve buurtverenigingen (Thijssen & Van Dooren, 2015). Zij zien hier tevens een actieve rol voor overheidsprofessionals.

5.2 Praktische discussie

De aanbeveling van Thijssen en Van Dooren (2015) illustreert dat de onderzoeksgemeenschap die zich richt op coproductie theorievorming probeert te koppelen aan de praktijk. In een overzichtsartikel over het faciliteren van coproductie verzamelden Sicilia et al. (2019) inzichten over manieren waarop overheidsorganisaties de coproductiebereidheid kunnen vergroten. Verwijzend naar literatuur over coproductiemotiveringen raadden zij aan het coproductieproces aantrekkelijk te *framen*, om zo in te spelen op belangrijke beweegredenen van burgers, zoals deelnamegemak (*ease*) en de urgentie van het issue (*salience*). Zij benoemen echter geen literatuur over *self-efficacy*. Gebaseerd op het huidige onderzoek kan de communicatie naar burgers op drie manieren inzichten over *self-efficacy* incorporeren.

Allereerst kan zij de taakambigüiteit verlagen, door helder te communiceren over wat van coproductanten verwacht wordt en door daarbij vage bewoordingen te vermijden. Tegelijkertijd kan zij benadrukken wat níét verwacht wordt van coproductanten, om zo een proactieve houding in te nemen in mogelijke stereotyperende beeldvorming rondom coproductieprocessen. Ten derde kan de *learning-efficacy* van potentiële coproductanten vergroot worden door in de communicatie over het coproductieproces stil te staan bij mogelijke begeleiding of andere leermogelijkheden gedurende het coproductieproces. In de gekozen definiëring van coproductie staat de wederkerigheidsrelatie tussen coproductanten en overheidsprofessionals centraal; beide partijen maken gebruik van elkaars middelen. Meerdere respondenten binnen buurtwacht A waren zich bij hun deelnamebesluit echter niet bewust van bepaalde vormen van informatievoorziening, zoals trainingen en cursussen die door de politie verzorgd werden. Voor andere respondenten, die bijvoorbeeld initiatieoverzicht hadden, zorgde deze informatie voor een hogere *learning-efficacy*.

Naast een duidelijk frame voor het coproductieproces biedt voorgaand onderzoek een voorzichtige indicatie voor het belang van de vraag wie burgers aanmoedigt tot participatie in coproductieprocessen. Zo is er experimenteel onderzoek gedaan naar het effect van demografische gelijkenissen tussen overheidsprofessionals en potentiële coproductanten op coproductiebereidheid (Ricucci, Van Ryzin, & Li, 2015). Alhoewel effecten niet in andere beleidsdomeinen gerepliceerd konden worden, waren potentiële vrouwelijke coproductanten tot dertig procent eerder geneigd te coproduceren in het domein afvalverwerking als zij aangeschreven werden door een vrouwelijke overheidsprofessional (Van Ryzin, Ricucci, & Li, 2017; Sievert, 2021). Het verklarende mechanisme werd gevonden in de symbolische werking van een representatieve bureaucratie. Alternatieve mechanismen kunnen via een verhoging van *self-efficacy* een vergelijkbaar effect op de coproductiebereidheid hebben. Zo voorzien Bovaird et al. (2016) een *efficacy*-verhogend effect als coproductanten met een lage *self-efficacy* gedurende collectieve coproductie een mentor aangewezen krijgen met een hoge *self-efficacy*. Het is hier wel van belang dat het verschil in kennis en vaardigheden tussen de twee coproductanten niet te groot is, anders kan de *efficacy*-verhoging uitblijven door *performance dissimilarity*. In de woorden van Bandura; mentoren zouden ‘coping’-modellen moeten zijn, en geen meestermodellen (Bandura, 1997, pp. 99-100). Waar Bovaird et al. (2016) zich met dit voorstel uitsluitend richten op *efficacy*-verhoging tijdens het coproductieproces, is het echter ook van belang *self-efficacy* te verhogen vóódat burgers besluiten deel te nemen aan het initiatief. Een gebrek aan *self-efficacy* kan namelijk een drempel voor participatie vormen, zelfs voor mensen die wel beschikken over de benodigde kennis en vaardigheden. Alhoewel het huidige onderzoek slechts een beperkte werking van de mechanismen *attribute similarity* en *performance similarity* vaststelde kan dit theoretische argument mogelijk empirisch worden ondersteund met een vergelijkbaar experiment als dat van Ricucci et al. (2015). Het experiment kan rondom een informatiefolder zoals die van buurtwacht A vormgegeven worden, waarin niet overheidsprofessionals met vergelijkbare demografische eigenschappen centraal staan, maar medeburgers.

Een stap verder dan *framing* en communicatie gaat de incorporatie van inzichten over *self-efficacy* bij de vormgeving van collectieve coproductieprocessen. Zo kan bij het opzetten van deze processen waar mogelijk aandacht besteed worden aan verschillende rollen en taakopvattingen in het coproductieproces, om zo de eerste deelname aan coproductie te personaliseren. Uit het huidige onderzoek blijkt dat deze personalisatie op initiatief van coproductanten zelf hoe dan ook plaatsvindt, zeker binnen de casus van buurtwachten. Respondenten kozen zelf de taken waar zij zich comfortabel bij voelden. Dit voorstel wordt in navolging gedaan van Bovaird et al. (2016), die het koppelden aan hun bevinding dat *self-efficacy* voor collectieve coproductie nog belangrijker is dan voor individuele vormen (Bovaird, Stoker, Jones, Loeffler, & Roncancio, 2016, pp. 19-20). Deze opstelling ten opzichte van personalisatie vergt tevens flexibiliteit van de overheidsinstanties en professionals die met burgers in een coproductierelatie treden.

Tegelijkertijd gebiedt het onderzoek terughoudendheid met betrekking tot de maakbaarheid van een waarde als *self-efficacy*. Zo werd duidelijk dat de respondenten het *efficacy*-besluit op verschillende manieren benaderden, met name in de omgang met onzekerheid. Waar sommigen een bewuste inschatting maakten van de benodigde vaardigheden en kennis en naar informatieavonden gingen om zich een beter beeld van de activiteiten in de buurtwacht te vormen besloten anderen zonder goede beeldvorming deel te nemen. Voorgaande literatuur over politieke participatie suggereert dat een mogelijke verklaring voor deze diversiteit een andere psychologische variabele betreft: karaktereigenschappen (*personality traits*) (Vecchione & Caprara, 2009). Deze karaktereigenschappen kunnen van invloed zijn op *efficacy*-inschattingen. Van de onderzochte Big Five-karaktereigenschappen had Extraversie een verhogend effect op *political efficacy*, en daarmee indirect op de mate van politieke participatie. Zeker bij sociale vormen van coproductie zoals de buurtwacht kan er een vergelijkbaar effect zijn. Daarnaast kan Openheid als karaktereigenschap een factor van belang zijn in de omgang met onzekerheid of de wens om nieuwe activiteiten te proberen. Karaktereigenschappen zijn consistente patronen in gedachten en gedrag die moeilijk tot niet te beïnvloeden zijn door overheidsinstanties.

5.3 Beperkingen van het onderzoek

Een mogelijke valkuil tijdens het onderzoek was *social desirability bias*, gezien het feit dat gevoelens van *self-efficacy* fluïde zijn. In de vraagstelling staat de periode centraal die voorafgaat aan de participatie in een coproductieproces; een periode waarin de respondent nog geen persoonlijke ervaringen (*mastery experiences*) heeft opgedaan met coproductie. Het interview vond plaats in een fase waarin diegene deze persoonlijke ervaringen wel heeft opgedaan en dus mogelijk een hogere *self-efficacy* heeft. Hun huidige, hogere, inschatting van *self-efficacy* kunnen zij terug-projecteren op het verleden. Bij de vormgeving van de vragenlijst (*appendix 1*) is rekening gehouden met deze dynamiek

door pas aan het eind van het interview vragen te stellen over de inschatting die respondenten maakten over hun eigen capaciteiten en kennis.

Alhoewel generaliseerbaarheid geen hoofddoel is van kwalitatief onderzoek is deze waarde binnen de casus van buurtwachten waar mogelijk vergroot door respondenten te kiezen uit middelgrote plaatsen zonder extreme veiligheidssituaties. Daarnaast komt de focus van de twee onderzochte buurtwachten overeen met de belangrijkste opgegeven taken in het onderzoek van Lub onder 135 andere Nederlandse buurtwachten (Lub, 2016). Een nadeel van de steekproef is dat er onder hen nauwelijks respondenten waren met grote twijfels over hun lidmaatschap op het gebied van *self-efficacy*. De meeste van hen gaven blijk van een hoge mate van *self-efficacy*.

Een belangrijke kanttekening met betrekking tot de externe validiteit is het feit dat *self-efficacy* een taakgebonden variabele is. Hierdoor kunnen de conclusies over de *efficacy*-inschatting van buurtwachters niet zomaar naar andere segmenten van de typologie van Brandsen en Honingh verplaatst worden, zoals het segment over beleidsdesign. Wel kunnen er verwachtingen worden uitgesproken die nader onderzocht kunnen worden. Zo is er voor de casus van buurtwachten nauwelijks een effect van *attribute similarity* gevonden; een mechanisme dat doorgaans werkt via vooroordelen, waarbij uiterlijke kenmerken gekoppeld worden aan beoogde capaciteiten. Bij andere vormen van coproductie, zoals beleidsdesign, is dit effect mogelijk groter. Hiervoor bestaan indicaties afkomstig uit het eerdergenoemde coproductieonderzoek over de symbolische effecten van een representatieve bureaucratie. Met betrekking tot *performance similarity* is er bij andere vormen van coproductie, zoals beleidsdesign, mogelijk ook een groter effect te vinden dan bij buurtwachten. In deze vormen vinden we doorgaans een oververtegenwoordiging van theoretisch geschoolde burgers. In het geval van de buurtwacht waren sommige respondenten van mening dat alleen hun fysieke aanwezigheid al voldoende afschrikkende werking had; vaardigheden of kennis waren volgens hen niet zozeer nodig. Bij coproductie van beleidsdesign is de verwachting dat de beoordeling van vaardigheden en kennis gevarieerder is en dat het mechanisme van *performance similarity* een grotere rol speelt bij *efficacy*-inschattingen.

5.4 Vervolgonderzoek

Toekomstig onderzoek kan de inzichten over *self-efficacy* binnen de coproductieliteratuur op meerdere manieren uitdiepen, naast de onderzoeksmogelijkheden die reeds genoemd zijn. Hier zal tevens aansluiting gezocht worden met de onderzoeksagenda die de IIAS-studiegroep ‘Coproductie van Publieke Diensten’ presenteerde voor haar bijeenkomst in 2023. De diversificatie van casussen in lijn met de typologie van Brandsen en Honingh (2015) is een van de hoofdlijnen van vervolgonderzoek, aangezien de werking van de mechanismen *attribute similarity* en *performance similarity* voor andere coproductievormen mogelijk anders is. De IIAS-studiegroep riep daarnaast op tot onderzoek naar de

manieren waarop gemarginaliseerde groepen meer bij coproductie betrokken kunnen worden (IIAS, 2022). Een tweede lijn waarlangs inzichten over *self-efficacy* verdiept kunnen worden richt de aandacht op de oorzaken van lage *self-efficacy*-inschattingen voor coproductanten. Zulk onderzoek kan uitwijzen welke *efficacy*-bronnen burgers wel voorhanden hebben en welke niet, waardoor *efficacy*-verhogende initiatieven beter op specifieke *efficacy*-bronnen gericht kunnen worden. Parallel aan deze onderzoekslijn kan de plaats van andere bronnen van *self-efficacy* tijdens de *efficacy*-inschatting onderzocht worden. Zo is mondelinge overtuiging (*verbal persuasion*) in potentie een handzaam middel voor de verhoging van *self-efficacy*, dat door overheidsprofessionals ingezet kan worden om de ondervertegenwoordiging van gemarginaliseerde bevolkingsgroepen in coproductieprocessen tegen te gaan. Het is van belang hier een holistisch perspectief te verkrijgen, aangezien de vier bronnen van *self-efficacy* vaak in onderlinge samenhang werken (Bandura, 1997, pp. 113-115). Zo is al gebleken dat *mastery experiences* en modelervaringen elkaar aanvullen.

Naast de rol die de *efficacy*-inschatting speelt bij een deelnamebesluit kan *self-efficacy* ook tijdens het coproductieproces van invloed zijn. De IIAS-studiegroep riep tevens op om aandacht te vestigen op de voorwaarden die de levensduur van coproductieprocessen verlengen. Eerder is gewezen op publicaties van onder andere Steen en Jaspers (2022) over de rol van *self-efficacy* in de omgang met waardeconflicten en de inzichten die Thomsen, Baekgaard en Jensen (2020) bieden over de psychologische kosten van deelname aan collectieve coproductieprocessen. In potentie kan meer aandacht gegeven worden aan interpersoonlijke vormen van *efficacy*, zoals *other-efficacy*; een variabele die in het huidige onderzoek van invloed was op *self-efficacy*. Mogelijk kan verder onderzoek naar interpersoonlijke *efficacy* op den duur gebruikt worden door overheidsprofessionals die tijdens coproductieprocessen begeleidende rollen innemen. Door de diversiteit en complementariteit van capaciteiten binnen een groep coproductanten te benadrukken kan *self-efficacy* verhoogd worden en kunnen de psychologische kosten in sommige coproductievormen worden verminderd. Tegelijkertijd dienen de ‘schaduwkanten’ van coproductie niet uit het oog verloren te raken. *Other-efficacy* kan bij andere vormen van coproductie mogelijk juist leiden tot meer psychologische kosten, wanneer verschillende coproductanten binnen een collectief een waardenconflict hebben.

In het verlengde van deze oproep tot verder onderzoek is het ter afsluiting van belang te benadrukken dat bij interdisciplinair onderzoek de conceptuele duidelijkheid behouden dient te blijven. Tijdens de literatuurstudie kwam naar voren dat er binnen de coproductieliteratuur risico is op conceptuele vertroebeling door een overlap tussen concepten ontleend uit de politieke wetenschappen en de sociale psychologie. Het is voor de dialoog tussen bestuurskunde en psychologie die Grimmelikhuijsen et al. (2016) voorstaan van belang om te voorkomen dat de twee disciplines langs elkaar heen gaan werken (Grimmelikhuijsen, Jilke, Olsen, & Tummers, 2016). Dit is zeker het geval nu publicaties in de coproductieliteratuur bij hun vraagstellingen de werking van de variabele *self-efficacy* centraal stellen en zelfs andere sociaalpsychologische *efficacy*-concepten (*collective efficacy/other efficacy*) betrekken.

Literatuurlijst

- Acock, A., & Clarke, H. (1990). Alternative measures of political efficacy: models and means. *Quality and Quantity* 24, pp. 87-105.
- Alford, J. (2001). Why Do Public-Sector Clients Coproduce?: Toward a Contingency Theory. *Administration & Society* 34(1), pp. 32-56.
- Alford, J. (2014). The Multiple Facets of Co-Production: Building on the Work of Elinor Ostrom. *Public Management Review* 16(3), pp. 299-316.
- Alford, J., & Yates, S. (2016). Co-Production of Public Services in Australia: The Roles of Government Organisations and Co-Producers. *Australian Journal of Public Administration* 75(2), pp. 159-175.
- Alonso, J., Andrews, R., Clifton, J., & Diaz-Fuentez, D. (2019). Factors influencing citizens' co-production of environmental outcomes: a multi-level analysis. *Public Management Review* 21(11), 1620-1645.
- Andersen, S., Nielsen, H., & Thomsen, M. (2019). How to increase citizen coproduction: Replication and extension of existing research. *International Public Management Journal* 23(5), pp. 696-712.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman & Company.
- Bandura, A. (2012). On the Functional Properties of Perceived Self-Efficacy Revisited. *Journal of Management* 38(1), pp. 9-44.
- Bandura, A., Blanchard, E., & Ritter, B. (1969). Relative Efficacy of Desensitization and Modeling Approaches for Inducing Behavioral, Affective, and Attitudinal Changes. *Journal of Personality and Social Psychology* 13(3), pp. 173-199.
- Bovaird, T., Stoker, G., Jones, T., Loeffler, E., & Roncancio, M. (2016). Activating collective co-production of public services: influencing citizens to participate in complex governance mechanisms in the UK. *International Review of Administrative Sciences* 82(1), pp. 47-68.
- Bovens, M., & Wille, A. (2012). The education gap in participation: A rejoinder. *Acta Politica* 47, pp. 259-271.
- Bracci, E., Fugini, M., & Sicilia, M. (2016). Co-production of Public Services: Meaning and Motivations. In E. Bracci, M. Fugini, & M. Sicilia, *Co-Production in the Public Sector: Experiences and Challenges* (pp. 1-11). Springer International Publishing AG.
- Brandsen, T., & Honingh, M. (2015). Distinguishing Different Types of Coproduction: A Conceptual Analysis Based on the Classical Definitions. *Public Administration Review* 76(3), pp. 427-435.
- Brandsen, T., & Honingh, M. (2018). Definitions of Co-Production and Co-Creation. In T. Brandsen, T. Steen, & B. Verschuere, *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services* (pp. 9-17). New York: Routledge.
- Cepiku, D., Marsilio, M., Sicilia, M., & Vainieri, M. (2021). *The Co-production of Public Services: Management and Evaluation*. Cham: Springer Nature Switzerland.

- Craig, S., Niemi, R., & Silver, G. (1990). Political Efficacy and Trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behaviour* 12(3), pp. 289-314.
- Dudau, A., Glennon, R., & Verschuere, B. (2019). Following the yellow brick road? (Dis)enchantment with co-design, co-production and value co-creation in public value. *Public Management Review* 21(11), 1577-1594.
- Ford, R., & Dickson, D. (2012). Enhancing customer self-efficacy in co-producing service experiences. *Business Horizons* 55(2), pp. 179-188.
- Glackin, M., & Hohenstein, J. (2017). Teachers' self-efficacy: progressing qualitative analysis. *International Journal of Research & Method in Education* 41(3), pp. 271-290.
- Grimmelikhuisen, S., Jilke, S., Olsen, A., & Tummers, L. (2016). Behavioral Public Administration: Combining Insights from Public Administration and Psychology. *Public Administration Review* 77(1), pp. 44-56.
- Hattke, F., & Kalucza, J. (2019). What influences the willingness of citizens to coproduce public services? Results from a vignette experiment. *Journal of Behavioural Public Administration* 2(1), pp. 1-14.
- IIAS. (2014). *Call for papers for the IIAS Study Group on 'Coproduction of Public Services'* Nijmegen, 8-9 June 2015.
- IIAS. (2022). *Call for papers for the IIAS Study Group on 'Coproduction of Public Services'*.
- Jakobsen, M., & Andersen, S. (2013). Coproduction and Equity in Public Service Delivery. *Public Administration Review* 73(5), pp. 704-713.
- Jaspers, S., & Steen, T. (2022). Realizing public values in the co-production of public services: the effect of efficacy and trust on coping with public values conflicts. *International Public Management Journal*, pp. 1-24.
- Kang, S., & Van Ryzin, G. (2021). Experimental methods for investigating co-production. In E. Loeffler, & T. Bovaird, *The Palgrave Handbook of Co-Production of Public Services and Outcomes* (pp. 639-657). Cham: Springer International Publishing.
- Lent, R., & Lopez, F. (2002). Cognitive Ties that Bind: A Tripartite View of Efficacy Beliefs in Growth-Promoting Relationships. *Journal of Social and Clinical Psychology* 21(3), pp. 256-286.
- Letki, N., & Steen, T. (2020). Social-Psychological Context Moderates Incentives to Co-produce: Evidence from a Large-Scale Survey Experiment on Park Upkeep in an Urban Setting. *Public Administration Review* 81(5), pp. 935-950.
- Loeffler, E., & Bovaird, T. (2018). Assessing the Effect of Co-Production on Outcomes, Service Quality and Efficiency. In T. Brandsen, T. Steen, & B. Verschuere, *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services* (pp. 269-280). New York: Routledge.
- Loeffler, E., & Bovaird, T. (2021). User and Community Co-production of Public Value. In E. Loeffler, & T. Bovaird, *The Palgrave Handbook of Co-Production of Public Services and Outcomes* (pp. 31-57). Cham: Springer International Publishing.
- Lub, V. (2016). *De burger op wacht: Het fenomeen 'buurtpreventie' onderzocht*. Rotterdam: Kenniswerkplaats Leefbare Wijken.

- Lub, V. (2019). *De burger kijkt mee: De groei van buurtpreventie en gemeentelijk veiligheidsbeleid*. Utrecht : Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.
- Madsen, D. (1987). Political Self-Efficacy Tested . *American Political Science Review* 81(2), pp. 571-582.
- McKee, D., Simmers, C., & Licata, J. (2006). Customer Self-Efficacy and Response to Service. *Journal of Service Research* 8(3), pp. 207-220.
- Nabatchi, T., Sancino, A., & Sicilia, M. (2017). Varieties of Participation in Public Services: The Who, When, and What of Coproduction. *Public Administration Review* 77(5), pp. 766-776.
- Parrado, S., Van Ryzin, G., Bovaird, T., & Loeffler, E. (2013). Correlates of co-production: evidence from a five-nation survey of citizens. *International Public Management Journal* 16(1), pp. 85-112.
- Riccucci, N., Van Ryzin, G., & Li, H. (2015). Representative bureaucracy and the willingness to coproduce: An experimental study . *Public Administration Review* 76(1), pp. 121-130.
- Sicilia, M., Sancino, A., Nabatchi, T., & Guarini, E. (2019). Facilitating co-production in public services: management implications from a systematic literature review. *Public Money and Management* 39(4), pp. 233-240.
- Sievert, M. (2021). A replication of: "Representative bureaucracy and the willingness to coproduce". *Public Administration* 99(3), pp. 616-632.
- Steen, T., Brandse, T., & Verschuere, B. (2018). The Dark Side of Co-Creation: Seven Evils. In T. Steen, T. Brandse, & B. Verschuere, *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services* (pp. 284-293). New York: Routledge.
- Steen, T., Nabatchi, T., & Brand, D. (2020). Conference Book. *IIAS Study Group on the Co-Production of Public Services*. Haifa: University of Haifa.
- Tam, J. (2019). Examining the Role of Customer Self-Efficacy in Service Encounters. *Services Marketing Quarterly* 40(4), pp. 269-284.
- Thijssen, P., & Van Dooren, W. (2015). Who you are/where you live: do neighbourhood characteristics explain co-production? *International Review of Administrative Sciences* 82(1), pp. 88-109.
- Thomsen, M. (2017). Citizen coproduction: The influence of self-efficacy perception and knowledge of how to coproduce. *The American Review of Public Administration* 47(3), pp. 340-353.
- Thomsen, M., & Jakobsen, M. (2015). Influencing Citizen Coproduction by Sending Encouragement and Advice: A Field Experiment. *International Public Management Journal* 18(2), pp. 286-303.
- Thomsen, M., Baekgaard, M., & Jensen, T. (2020). The Psychological Costs of Citizen Coproduction. *Journal of Public Administration Research and Theory*, pp. 656–673.
- Tucker, M., & McCarthy, A. (2001). Presentation Self-Efficacy: Increasing Communication Skills Through Service-Learning. *Journal of Managerial Issues* 13(2), pp. 227-244.
- Van Beuningen, J., De Ruyter, K., Wetzels, M., & Streukens, S. (2009). Customer Self-Efficacy in Technology-Based Self-Service: Assessing Between- and Within-Person Differences. *Journal of Service Research* 11(4), pp. 407-428.

- Van Eijk, C., & Gascó, M. (2018). Unravelling the Co-Producers: Who are They and What Motivations do They Have? In T. Brandse, T. Steen, & B. Verschuere, *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services* (pp. 63-76). New York: Routledge.
- Van Eijk, C., & Steen, T. (2013). Waarom burgers coproducent willen zijn: Een theoretisch model om de motivaties van coproducerende burgers te verklaren. *Bestuurskunde* 22(4), pp. 72-81.
- Van Eijk, C., & Steen, T. (2014). Why People Co-Produce: Analysing citizens' perceptions on co-planning engagement in health care services. *Public Management Review* 16(3), pp. 358-382.
- Van Eijk, C., & Steen, T. (2016). Why engage in co-production of public services? Mixing theory and empirical evidence. *International Review of Administrative Sciences* 82(1), pp. 28-46.
- Van Eijk, C., Steen, T., & Verschuere, B. (2018). Case Study—Dutch and Belgian Citizens' Motivations to Engage in Neighbourhood Watch Schemes. In T. Brandsen, T. Steen, & B. Verschuere, *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services* (pp. 226-228). New York: Routledge.
- Van Ryzin, G., Riccucci, N., & Li, H. (2017). Representative bureaucracy and its symbolic effect on citizens: a conceptual replication. *Public Management Review* 19(9), pp. 1365-1379.
- Van Ryzin, G., Loeffler, E., Parrado, S., & Bovaird, T. (2015). Activating Citizens to Participate in Collective Co-Production of Public Services. *Journal of Social Policy* 44(1), pp. 1-23.
- Vecchione, M., & Caprara, G. (2009). Personality determinants of political participation: The contribution of traits and self-efficacy beliefs. *Personality and Individual Differences* 49, pp. 487-492.
- Verschuere, B., Brandsen, T., & Pestoff, V. (2012). Co-production: The State of the Art in Research and the Future Agenda. *Voluntas* 23, pp. 1083-1101.
- Voorberg, W., Jilke, S., Tummers, L., & Bekkers, V. (2018). Financial Rewards Do Not Stimulate Coproduction: Evidence from Two Experiments. *Public Administration Review* 78(6), pp. 864-873.
- Wang, C. (2018). Customer participation and the roles of self-efficacy and adviser-efficacy. *International Journal of Bank Marketing*.
- Zhang, S., Wang, J., & Pitkethly, A. (2021). Task-efficacy predicts perceived enjoyment and subsequently barrier-efficacy: investigating a psychological process underpinning schoolchildren's physical activity. *International Journal of Sport and Exercise Psychology* 19(6), pp. 943-956.

Appendix: Vragenlijst

Als je tijdens het interview om wat voor reden dan ook wilt stoppen, geef het gerust aan. Mocht je na afloop van het interview nog van gedachten veranderen. Dat kan altijd, neem dan contact op met het email adres op het begeleidende document. Als je niet op bepaalde vragen in wilt gaan dan is dit ook geen probleem. Mocht het gebeuren dat een vraag niet duidelijk is, dan kan je uiteraard om opheldering vragen.

Inleidende vragen: *Ik wil allereerst wat vragen stellen over de afwegingen die je hebt gemaakt voordat je lid werd van het team. Ik ben geïnteresseerd in de periode die direct aan die beslissing voorafging.*

1: Hoe noemen jullie de groep waarmee jullie de buurt ingaan (*burgerwacht, buurtwacht, buurtpreventieteam, buurtinterventieteam*)?

2: Kan je me vertellen op welke manier je bij het team terecht bent gekomen?

- A. Waarom ben je erbij gekomen?
- B. Hoe lang geleden?
- C. Via bestaande leden of via de website van de gemeente?
- D. Hoe groot was het team destijds?
- E. Heb je getwijfeld voordat je bij het team ging?

3: Toen je eenmaal begon in het team, was het werken als buurtwacht anders dan dat je van tevoren had voorgesteld?

- A. Had je voordat je begon een beeld gevormd van de taken die je zou gaan uitvoeren als buurtwacht?
- B. Had je voordat je begon een beeld gevormd van de eigenschappen die een buurtwacht zou moeten hebben? (*sociale vaardigheden, de-escalatie, Je mannetje kunnen staan, oplettendheid, verbinder in de buurt*)
- C. Over de kennis die je nodig zou moeten hebben? (*Kennis van de buurt, kennis van wat een buurtwacht kan doen om de buurt veiliger te maken, kennis van welke melding waar terecht moet komen*)
- D. Over de samenwerking met gemeente en politie?

- E. Was je verrast over de samenstelling van het team?
  - 1. Leeftijd
  - 2. Geslacht
  - 3. Etniciteit

Kernvragen: *De komende vragen gaan over de verwachtingen die je net noemde, die je had voordat je besloot deel te gaan nemen. Eerst komen er nu een paar vragen over eerdere ervaringen met betrekking tot buurtpreventieteams, voordat je zelf lid werd. Daarna heb ik enkele vragen die wat dieper op die ervaringen ingaan.*

4: Was je je al langer bewust van buurtpreventieteams in de stad? (*hier is mogelijk al naar verwezen bij inleidende vragen. Zo ja, formulering vraagstelling daarop aanpassen*)

- A. Had je ze wel eens zien rondlopen of fietsen?
- B. Was je er zelf wel eens door aangesproken?
- C. Kende je mensen die in een wijk met actieve buurtwacht woonden en die er over vertelden?
- C. Heb je dit team in de media zien langskomen: lokale kranten, berichtgeving wijkvereniging?

5: Kende je anderen die destijds in je huidige buurtpreventieteam, of in een ander team, zaten? (Familie vrienden of kennissen?) (*hier is mogelijk al naar verwezen bij inleidende vragen. Zo ja, formulering vraagstelling daarop aanpassen*)

6: Van de taken die je op het begin noemde (*ter opheldering herhalen antwoord 3a*), Kende je mensen die in het verleden, pakweg 10 jaar geleden, vergelijkbaar werk of vrijwilligerswerk deden? Dit kunnen je ouders zijn, of grootouders.

- Vergelijkbaar werk kan bij een eerdere buurtwacht zijn, maar bijvoorbeeld ook bij de politie
- Vergelijkbaar werk kan ook breed gezien worden: Oma hield altijd een oogje in het zeil in de buurt en gaf het door als er bankjes kapot waren. Mijn vader maakte een praatje met hangjongeren.

Dan nu die vragen die meer op die ervaringen ingaan:

7: Met betrekking tot die buurtpreventieteams die je als eerste noemde en waarvan je aangaf dat je ze kende voordat je zelf lid werd. Wat voor indruk kreeg je destijds van die teams?

- A: In hoeverre dacht je dat deze teams de buurt veiliger maakten?
  - Waarom waren ze volgens jou succesvol (of niet)?

9: Hoe kwamen de leden van die teams op je over?

- Viel je destijds iets op aan hen?
  - Leeftijd
  - Geslacht
  - Etniciteit
  - Uitstraling

10: Kreeg je het idee dat jij hun werk in het buurtpreventieteam ook zou kunnen doen?

- A. Hoe maakte je die inschatting?

11: Met betrekking tot die familie en kennissen die destijds in een buurtpreventieteam zaten, kan je me iets over die mensen en hun achtergrond vertellen?

- A. Werk, vrijwilligerswerk, opleiding

11: Vertelde diegene wel eens over zijn of haar ervaringen in het buurtpreventieteam?

- A. Hoe vaak vertelde diegene daarover?
- B. Wat voor beeld gaf diegene je van de activiteiten van het buurtpreventieteam?
- C. Had diegene goede of slechte ervaringen?
- D. Vertelden zij over uitdagingen die zij ondervonden?
  - 1. Kwamen die uitdagingen vanuit hem of haarzelf, of kwam dat van anderen?
  - 2. Hoe gingen zij met de uitdagingen om?
- E. Dacht je toen dat dit overdreven verhalen waren of had je het idee dat ze je een goed beeld van de werkelijkheid gaven?

12: Hoe beoordeelde je diegene als burgerwacht?

- A. Wat maakte diegene tot een goede burgerwacht (of niet)?

13: Wat voor indruk lieten deze verhalen op je achter?

- A. Zag je jezelf dit ook al doen?
  - Hoe maakte je die inschatting?

14: Eerder sprak je over mensen die in het verleden soortgelijke taken uitvoerden (*antwoord herhalen*).

Kan je me iets over die mensen en hun achtergrond vertellen?

- A. Werk, vrijwilligerswerk, opleiding

15: Vertelde diegene wel eens verhalen over ervaringen met die taken van vroeger?

- A. Hoe vaak vertelde diegene daarover?
- B. Hou oud was je toen zelf?
- C. Wat voor beeld gaf diegene je van de eerdergenoemde taken?
- D. Had diegene goede of slechte ervaringen met die taken?
- E. Vertelden zij over uitdagingen die zij ondervonden?
  - 1. Kwamen die uitdagingen vanuit hem of haarzelf, of kwam dat van anderen?
  - 2. Hoe gingen zij met de uitdagingen om?
- F. Dacht je toen dat dit overdreven verhalen waren of had je het idee dat ze je een goed beeld van de werkelijkheid gaven?

16. Wat voor indruk lieten deze verhalen op je achter?

- A. Wilde je later zelf vergelijkbare dingen doen?
- B. Hebben deze verhalen een rol gespeeld in je eigen beslissing om lid te worden van de burgerwacht?

Slotvragen:

(Je zei dat je twijfelde voordat je besloot lid te worden van de buurtwacht)

17: Hadden deze ervaringen een invloed op je geloof dat je zelf de kennis had om bij te dragen aan een veilige buurt?

- Welk verhaal had de grootste invloed?

18: Beïnvloedden deze ervaringen je geloof dat je de vaardigheden had om bij te dragen aan een veilige buurt?

- -Welk verhaal had de grootste invloed?

19: Hadden deze ervaringen een invloed op je geloof dat je kon leren hoe je bij kon dragen aan een veilige buurt?

- -Welk verhaal had de grootste invloed?

20: Beïnvloedden deze verhalen je geloof dat je een impact kon hebben op de veiligheid in de buurt?

- -Welk verhaal had de grootste invloed?

Veel dank voor je deelname aan het interview. Heb jij zelf nog vragen of opmerkingen?